

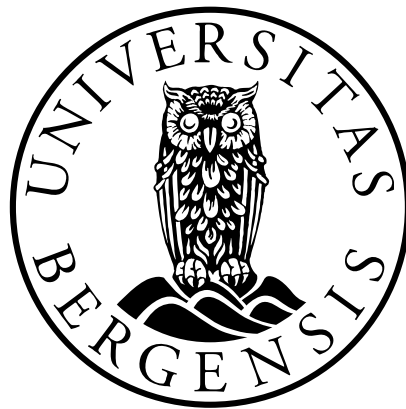
Bruk av barnefaglig ekspertise i barnevernssaker

Med særlig fokus på habilitetsspørsmål

Kandidatnummer:

132

Antall ord: 14 970

JUS399 Masteroppgave/JUS398 Masteroppgave

Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

1. juni 2016

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse.....	2
1 Innledning.....	4
1.1 Formål og rettslig bakgrunn for oppgaven.....	4
1.2 Problemstilling og faktisk bakgrunn for oppgaven.....	5
1.3 Begrepsbruk.....	6
1.4 Avgrensning.....	6
1.5 Fremstilling, metode og rettskilder.....	7
2 Bruk av barnefaglig ekspertise i barnevernssaker.....	10
2.1 Den sakkyndige.....	10
2.2 Det fagkyndige medlemmet.....	11
2.3 Den fagkyndige meddommer.....	11
2.4 Forenklet oversikt over gangen i en barnevernssak.....	12
2.4.1 Barneverntjenestens undersøkelser og forberedelse av barnevernssak.....	12
2.4.2 Barnevernssak fremmet for fylkesnemnda.....	14
2.4.3 Barnevernssak anket til alminnelig domstol.....	17
2.5 Barnesakkyndig kommisjon.....	18
3 Habilitetsregler knyttet til bruken av barnefaglig ekspertise i barnevernssaker.....	19
3.1 Innledning.....	19
3.1.1 Habilitet.....	19
3.1.2 Formålet og hensynene bak habilitetsreglene.....	20
3.2 Sakkyndig engasjert av barnevernet.....	21
3.2.1 Forholdet mellom Barnevernloven og Forvaltningslovens regler.....	21
3.2.2 Forvaltningslovens § 6 - Ugildhet.....	23
3.3 Sakkyndig og fagkyndig meddommer i fylkesnemnd og alminnelige domstoler.....	25
3.3.1 Forholdet mellom Barnevernloven, Tvisteloven og Domstollovens regler.....	25
3.3.2 Domstolloven kapittel 6.....	26
3.4 Sakkyndig engasjert av privat person.....	28
4 Habilitetsspørsmål ved bruk av barnefaglig ekspertise i barnevernssaker.....	30
4.1 Innledning.....	30
4.1.1 Problemstilling og opplegg for den videre fremstillingen.....	30
4.1.2 Barnefaglig ekspertise – en mangelvare.....	31

4.2	Den engasjerte sakkyndiges uavhengighet	32
4.3	Sakkyndig for forvaltningen og domstolen.....	36
4.3.1	Kombinering av roller i samme sakskompleks.....	36
4.3.2	Kombinering av roller i ulike saker	40
4.3.3	Konklusjon.....	42
4.4	Sakkyndig og fagkyndig medlem/meddommer	43
4.5	Behov for nærmere regulering?	49
	Litteraturliste.....	53

1 Innledning

1.1 Formål og rettslig bakgrunn for oppgaven

Temaet for denne oppgaven er 'bruk av barnefaglig ekspertise i barnevernssaker'. Formålet er å gi en oversikt over rollen barnefaglige eksperter har i barnevernssaker, med hovedvekt på habilitetsspørsmål denne bruken av ekspertise kan representere.

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at det i 2014 var 53 088 barn og unge som fikk tiltak fra barnevernet.¹ Barneverntjenestens ansvar og arbeidsoppgaver er regulert i lov av 17. Juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (heretter referert til som Barnevernloven eller bvl.) og forskrifter.

Barneverntjenestens hovedoppgave er etter Barnevernloven § 1-1 å sikre at barn og unge får nødvendig hjelp og omsorg dersom de lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling. Hjelpen kan gis i form av råd og veiledning, hjelpetiltak eller i de mest ekstreme tilfellene; gjennom tvangsvedtak der barnet flyttes fra familien.²

Ved tiltak, og beslutninger om tiltak skal iverksettes, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn, jf. Grunnloven § 104(2), jf. Barnekonvensjonen art. 3 nr. 1.^{3 4} Prinsippets kjerne er å finne frem til det alternativet som best mulig fremmer barnets interesser, og danner bakteppet og utgangspunktet for Barnevernloven. Hensynet til barnets beste nevnes også i Barnevernlovens § 4-1, men gir uttrykk for et enda strengere krav, da det skal legges ”avgjørende vekt” på barnets beste ved anvendelse av bestemmelsene i Barnevernloven kapittel 4.

¹ Statistisk sentralbyrå - :<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barnevern/aar/2015-07-09>, lest 27.05.16

² Regjeringen - <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnevern/slettes/barnevernets-oppgaver/id476334/>, lest 27.05.16

³ Lov av 17. mai 1814, Kongeriket Norges Grunnlov

⁴ FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. November 1989, ratifisert av Norge 8. Januar 1991

Prinsippet tar utgangspunkt i en vurdering av hva som er til det beste for det bestemte barnet ut fra den livssituasjonen det befinner seg i, og forskningsbasert kunnskap om hva som er best for barn generelt.⁵

En barnefaglig ekspert vil kunne tilføre barnefaglig teori, empiri, metode og erfaring som vil kunne hjelpe en saksbehandler med å lande på en avgjørelse som vil være til det beste for barnet i den bestemte saken. En avgjørelse basert på slik barnefaglig kunnskap er betraktet som kvalitativt bedre enn en avgjørelse basert på alminnelig skjønn.⁶

Både barneverntjenesten, fylkesnemnda og de alminnelige domstoler har plikt til å sørge for at saken er godt opplyst før en beslutning etter Barnevernloven fattes. Det er denne plikten, sett i lys av vanskelige vurderinger knyttet til hva som vil være til det beste for barnet, som danner det rettslige grunnlaget for bruk av barnefaglig ekspertise i barnevernssaker.

Mye tyder på at de sakkyndiges rapporter får stor autoritet i avgjørelser knyttet til Barnevernloven.⁷ En mulig forklaring for dette er at mange av lovens spørsmål knytter seg til barnets nåtidige- og fremtidige psykiske helse.⁸ Spørsmål av slik psykologisk karakter vil ofte være vanskelig for en saksbehandler og rettsanvender å ta stilling til, noe som resulterer i at de ofte vil støtte seg til den barnefaglige ekspertisens bidrag.

Barnefaglige eksperter vil således ha en viktig rolle knyttet til barnevernssakenes utfall. Da det i tillegg kan være tale om særdeles kompliserte spørsmål og beslutninger som kan ha dramatiske konsekvenser for både barnet og dets familie, må det stilles strenge krav til at rettssikkerheten til de involverte er godt nok ivaretatt ved bruken av slik ekspertise.⁹

1.2 Problemstilling og faktisk bakgrunn for oppgaven

En barnefaglig ekspert vil kunne ha flere ulike roller på vegne av ulike oppdragsgivere i en og flere barnevernssaker. Det finnes per i dag ingen regler som regulerer spørsmålet om adgangen til slike rollekombinerings. Det er således opp til den barnefaglige ekspertens selv,

⁵ NOU:2012:5, punkt 3.4

⁶ NOU:1995:23, punkt 5.3

⁷ NOU:2006:9 punkt 6.3 s. 32

⁸ Op.cit. punkt. 3.1.1 s. 11

⁹ NOU:1995:23 punkt 5.3

oppdragsgiver og beslutningsorgan å vurdere om rollene den barnefaglige ekspertten påtar seg kan skape tillitsproblemer med tanke på tilstrekkelig uavhengighet og upartiskhet.¹⁰

Spørsmålet mitt er om det er behov for nærmere reguleringer, i form av forbud mot visse kombinasjoner, knyttet til bruken av barnefaglige eksperter i barnevernssaker.

1.3 Begrepsbruk

Det er til nå, og vil gjennom hele oppgaven, bli brukt begreper som ikke nødvendigvis er ensbetydende. En presisering av hva som menes med de ulike begrepene er således nødvendig.

Med betegnelsen 'barnefaglig ekspertise' eller 'barnefaglige eksperter' siktes det til personer med kompetanse til å kunne påta seg oppdrag i barnevernssaker. Normalt vil det være tale om psykologer, leger, barnevernspedagoger og sosionomer. En slik utdanning kombinert med bred arbeidserfaring, vil kunne bidra med relevant kunnskap ved avgjørelser etter Barnevernloven. 'Barnefaglig ekspertise/ekspert' brukes således i denne oppgaven som et overordnet begrep for de mer spesifikke betegnelsene 'sakkyndig', 'fagkyndig medlem' og 'fagkyndig meddommer'.

Med 'sakkyndig' siktes det til barnefaglige eksperter som er *engasjert* av barneverntjenesten eller den private part. En sakkyndig kan også være *oppnevnt* av retten eller fylkesnemnda. En *engasjert sakkyndig* utreder saken etter nærmere konkretisert mandat fra barneverntjenesten eller den private part, mens en *oppnevnt sakkyndig* er partsuavhengig og utreder etter konkretisert mandat fra fylkesnemnd eller alminnelig domstol. Hvorvidt mine vurderinger knytter seg til engasjert- eller oppnevnt sakkyndig vil bli presisert løpende.

Begrepene 'fagkyndig meddommer' og 'fagkyndig medlem' vil også bli benyttet i oppgaven. Førstnevnte sikter til barnefaglig ekspertise med sete i tingrettene og lagmannsrettene, mens det med 'fagkyndig medlem' siktes til barnefaglig ekspertise med sete i en fylkesnemnd.

1.4 Avgrensning

¹⁰ Veiledende retningslinjer: Bruk av egenerklæring ved engasjering eller oppnevning av sakkyndig i Barnevernssaker utarbeidet av Barne- likestilling- og inkluderingsdepartementet (heretter: Retningslinjer, bruk av egenerklæring)

Oppgaven avgrenses mot bruk av barnefaglig ekspertise etter Barneloven.¹¹

Videre avgrenses den mot den barnefaglige ekspertens bruk av forskjellige metoder som leder til deres arbeidsresultat. Bruk av barnefaglig ekspertise ved akutt situasjoner etter Barnevernloven vil heller ikke bli nærmere redegjort for.

Oppgaven avgrenses videre mot habilitetsspørsmål i forholdet mellom medlemmer av Barnesakkyndig kommisjon og de barnefaglige ekspertene som avleverer sine rapporter til dem. Den barnesakkyndige kommisjon vil følgelig bli nevnt der det blir betraktet som naturlig, men oppgavens omfang tillater ikke en problematisering av habiliteten knyttet til de sakkyndiges vurdering av andre sakkyndiges rapporter. I den forbindelse vises det til den relativt nye rapporten utarbeidet på oppdrag av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet: ”Evaluering av Barnesakkyndig kommisjon og vurdering av utvidet ansvarsområde”, ferdigstilt oktober 2015.

1.5 Fremstilling, metode og rettskilder

Før en analyse av habilitetsspørsmål knyttet til bruken av barnefaglig ekspertise i barnevernssaker i kapittel fire, vil det i kapittel to, bli vist til hjemmelen for denne bruken. Hvilken kompetanse som kreves, samt de barnefaglige ekspertenes bidrag til barnevernssakene er en naturlig forlengelse av dette og vil følgelig også bli behandlet. Kapittel tre inneholder en generell oversikt over habilitetsreglene som barnefaglige eksperter er underlagt. Begge kapitlene følger tradisjonell juridisk metode.

Det finnes en god del forarbeider, praksis, og juridisk teori knyttet til kapittel to og tre. Disse vil det bli henvist til i teksten og i fotnoter.

Kapittel fire har to sider ved seg; gjennom analyse av en rekke avgjørelser ønsker jeg å si noe om hvilke momenter som blir vektlagt ved habilitetsvurdering rettet mot bruken av barnefaglig ekspertise i barnevernssaker. Videre vil analysen illustrere hvilke kombinasjoner av roller som oftest leder til habilitetsinnsigelse fra den private part. Analysen knytter seg i stor grad til lagmannsrettspraksis. Dette som følge av manglende habilitetsinnsigelser fremmet for Høyesterett rettet spesifikt mot bruken av barnefaglig ekspertise i

¹¹ Lov av 8. April 1981 nr. 7 (Lov om barn og foreldre).

barnevernssaker. Lagmannsrettsdommer vil etter tradisjonell rettskildelære ha begrenset rettskildeværdi. Hvorvidt mine analyser av lagmannsrettsdommene gjenspeiler gjeldende rett, vil dermed innebære tvil. Av mangel på Høyesterettspraksis vil likevel lagmannsrettens vurderinger kunne fungere som bidrag til det nærmere innholdet av habilitetsvilkårene.

Forarbeidene til de aktuelle habilitetsreglene er generelt utformet, og sier lite om de nærmere avveiningene i en habilitetsvurdering knyttet til bruk av barnefaglig ekspertise i barnevernssaker. Også dette trekker i retning av at lagmannsrettens vurderinger av habilitetsvilkårene må få økt vekt.

Det vil gjennom hele oppgaven bli vist til rundskriv og veiledninger utarbeidet av Barne,- likestillings- og inkluderingsdepartementet (heretter Departementet). Disse inneholder fortolkninger og presiseringer av hvordan bestemmelsene i de aktuelle lovene bør forstås, og vil således ikke være rettslig bindende. Dette som følge av at Departementet ikke har instruksjonsmyndighet over fylkesnemnder og domstol. Videre er barneverntjenestene selvstendige rettssubjekter som bare kan instrueres gjennom lov eller med hjemmel i lov. Rundskrivene vil likevel kunne virke normerende på praksis, noe som kan tilsi at de må tillegges en viss vekt i mangel på tyngre rettskilder.

Gjennom oppgaven vil det også bli vist til mailutveksling med barnevernkontorene i Kristiansand og Stavanger. Mailutvekslingene knytter seg til barnevernkontorenes bruk av barnefaglig ekspertise, og vil tjene som illustrasjon på hvordan regelverket og veiledningene blir anvendt i praksis. De to barnevernkontorenes praktisering kan ikke tolkes som en standard praktisert på alle barnevernkontorer i Norge, men vil gi oss et innblikk i hvordan de ulike reglene og veiledningene kan bli praktisert.

Videre har jeg kontaktet alle fylkesmannsembeter i landet knyttet til brev fra Departementet av 21. november 2005, som gir fylkesmannen adgang til å utpeke sakkyndig ekspertise dersom den private part og barneverntjenesten ikke blir enig om dette. Ni fylkesmannsembeter responderte. I den forbindelse ble jeg tilsendt brev fra Barne,- ungdoms,- og familiedirektoratet (heretter Bufdir) som fylkesmannen i Rogaland mottok som svar til deres spørsmål knyttet til tolkningen av Departementets brev. Brevet fra Bufdir ble tilsendt Statens helsetilsyn, Departementet, samt alle fylkesmannsembeter. Departementet svarte med

å sende ut en ny presisering/påminnelse av fylkesmannens adgang til å utpeke sakkyndige, til alle fylkesmannsembeter i Norge. Oppgaven vil vise til mailutveksling mellom de ulike embetene, samt til disse brevene. Informasjon fra mailutvekslingene vil bidra som en kartlegging av hvilken grad denne adgangen er kjent og anvendt, mens brevene fra Bufdir og Departementet vil bekrefte hva som er gjeldende rett.

2 Bruk av barnefaglig ekspertise i barnevernssaker

2.1 Den sakkyndige

Det finnes ingen formelle krav for å bli engasjert eller oppnevnt som sakkyndig i barnevernssaker.¹² Partene og de ulike instansene står således fritt til å engasjere og oppnevne den de betrakter som mest egnet.¹³ Ut fra den sakkyndiges rolle som barnefaglig ekspert, stilles det likevel krav om utdanning som gir kompetanse og danner grunnlag for engasjement i barnevernssakene. I ”Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen” er en sakkyndig definert som

”en person som i kraft av utdanning, oppøvde ferdigheter eller erfaring forventes å ha kunnskap på et spesifikt fagområde ut over det som kan regnes som allmennkunnskap, og tilstrekkelig til at systemet, offisielt/rettslig, har tillit til den sakkyndiges faglig funderte mening om et forhold eller faktum innen sitt ekspertområde”.¹⁴

I saker om barnevern er det som regel psykologer som tar på seg rollen som sakkyndig.¹⁵

Til tross for manglende formelle krav, finnes det et toårig utdanningsprogram som spesialister innen barnepsykiatri eller psykologer med minst tre år veiledet klinisk arbeid (minst to av dem med barn) kan gjennomføre.¹⁶ Utdanningsprogrammet er et samarbeidsprosjekt mellom Legeforeningen, Psykologforeningen og Departementet, og resulterer i en registrering på Departementets liste over sakkyndige med barnevernfaglig kompetanse. Denne listen sendes til de alminnelige domstoler og forvaltningen, og blir sett på som et kvalitetssikringstiltak ved bruken av sakkyndig i barnevernssaker. Per i dag finnes det 248 personer registrert på Departementets liste som tar på seg barnevernsoppdrag.¹⁷

¹² Ot.prp. nr. 68 (2007-2008) punkt 4.4 s. 11.

¹³ Knut Lindboe – Barnevernrett, 6. Utgave, 2012 s. 70 (heretter: Lindboe 2012)

¹⁴ Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen”, Q-1158 B punkt 3.2 s. 13 (heretter: Q-1158 B)

¹⁵ Lindboe 2012 s. 212

¹⁶ NOU:2006:9 punkt 5.1.1 s. 22

¹⁷ Norsk Psykologforening - <http://www.psykologforeningen.no/publikum/sakkyndiglisten> lest -12.05.16

2.2 Det fagkyndige medlemmet

Barnefaglig ekspertise kommer også i formen som fagkyndig medlem i fylkesnemnda, jf. punkt 1.3. Barnevernlovens § 7-2 litra b) regulerer fylkesnemndas sammensetning, og krever at hver fylkesnemnd skal bestå av *”et utvalg av fagkyndige”*.

Medlemmene i det fagkyndige utvalget oppnevnes av Departementet, og gjelder for fire år om gangen, jf. § 7-2(2), jf. (1) litra b). Både psykologer, leger, barnevernspedagoger, sosionomer og andre yrkesgrupper med spesiell kompetanse på barn, ungdom og familier kan oppnevnes og arbeide som fagkyndig medlem i fylkesnemnd.¹⁸ En slik yrkesbakgrunn alene er likevel ikke tilstrekkelig for å bli oppnevnt; det stilles også krav om arbeidserfaring fra direkte arbeid med barn, ungdom og familier.¹⁹ Undersøkelser gjennomført av Oxford Research på oppdrag fra Departementet, viser at en overvekt på 57% av de fagkyndige medlemmer er utdannet psykologer. Deretter følger sosionom med 19%, barnevernspedagoger med 10% og 8% oppgir de har annen utdanning.²⁰

2.3 Den fagkyndige meddommer

En barnefaglig ekspert kan også arbeide som fagkyndig meddommer i tingretten og lagmannsretten, jf. punkt 1.3. Fagkyndige meddommere oppnevnes etter reglene i Domstolloven § 94, jf. dl. § 85(3), som lyder som følger

*”Ved oppnevning av fagkyndig meddommer skal retten oppnevne personer som har særskilt kyndighet innenfor det saken gjelder, og som fyller vilkårene etter loven her for å være meddommer. Den øvre aldersgrensen etter § 70 annet ledd nr. 1 og § 70 nr. 4 gjelder ikke ved oppnevning av fagkyndige meddommere”.*²¹

En naturlig forståelse av vilkåret *”særskilt kyndighet”* er at man må besitte kunnskap som ikke er å finne hos den rettslige aktør i retten. I Ot.prp. nr. 22 (2006-2007) s. 71 blir det uttalt at kyndigheten ikke trenger å være basert på yrke eller teoretisk utdanning. Det sentrale vil

¹⁸ Ot.prp. nr. 68 (2007-2008) punkt 4.4 s. 11

¹⁹ Loc.cit.

²⁰ Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Organisering, effektivitet og rettssikkerhet – Evaluering av Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker, Juni 2014-april 2015 s.134 (heretter Evaluering, Fylkesnemndene)

²¹ Lov av 13. august 1915 nr. 5 (Lov om domstolene) –forkortet: dl.

være at retten har stor nok grad av sikkerhet for at ”*vedkommende har de kvalifikasjonene saken krever*”.

Hvilke kompetanse som kreves av den fagkyndige meddommer vil således være forskjellig alt etter hvilke type barnevernssak det er tale om. Den fagkyndige meddommer må, i tillegg til å besitte særskilt kyndighet, oppfylle vilkårene for meddommere, jf. § 94 siste del av første punktum. Domstollovens §§ 70 følgende, inneholder krav til meddommerens norskferdigheter, statsborgerskap mv. Den øvre grensen på 70 år i § 70 punkt 1 samt kravet om bosettelse i kommunen i punkt 4 kommer likevel ikke til anvendelse på fagkyndige meddommere, jf. § 94 siste punktum.

2.4 Forenklet oversikt over gangen i en barnevernssak

Bruken av- og hvilken funksjon den barnefaglige ekspertten i de ulike rollene er ment å oppfylle, vil i det videre bli illustrert gjennom en forenklet oversikt over gangen i en barnevernssak, med fokus på det som er relevant ved bruken av barnefaglig ekspertise.

2.4.1 Barneverntjenestens undersøkelser og forberedelse av barnevernssak

For at barneverntjenesten skal kunne yte riktig hjelp til riktig tid, er tjenesten avhengig av å motta informasjon fra andre som observerer barns omsorgssituasjoner. Statistikk viser at barneverntjenesten mottok 52 996 meldinger i 2014, som er en økning fra året før.²² Meldinger tilsendt barneverntjenesten skal snarest, og senest innen en uke, bli vurdert med tanke på behov for videre undersøkelser, jf. bvl. § 4-2.

Barneverntjenestens nærmere undersøkelse av bekymringsmelding kan resultere i at det treffes vedtak i barneverntjenesten, oversendelse av forslag til fylkesnemnda, eller henleggelse. Avgjørelsen må treffes med utgangspunkt i hensynet til barnets beste, jf. Grunnloven § 104(2). Videre vil barneverntjenesten som forvaltningsorgan, måtte sørge for at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes, jf. Forvaltningsloven § 17, jf. § 1.²³

²² Statistisk sentralbyrå - <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng/aar/2015-07-09>, lest 27.05.16

²³ Lov av 10. februar 1967 (Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker) – forkortet: fvl.

Etter Barnevernloven § 4-3(4) ”kan” barneverntjenesten engasjere sakkyndige. Det foreligger således ingen plikt for barneverntjenesten å engasjere. Behovet for sakkyndighet vil således måtte avgjøres etter plikten til en godt opplyst sak etter Forvaltningsloven § 17 og hensynet til barnets beste, jf. Grunnloven § 104(2).

Det er antatt at den viktigste årsaken til at barnevernet engasjerer sakkyndige er for å bøte på manglende særskilt kompetanse knyttet til de problemstillinger som den bestemte saken reiser.²⁴ Et slikt synspunkt blir bekreftet av barneverntjenesten i Kristiansand som også opplyser om bruk av sakkyndig i saker hvor det rår stor tvil om det burde fremmes forslag til fylkesnemnda eller ei. Barneverntjenesten i Stavanger opplyser at behovet for sakkyndig vurdering i størst grad gjør seg gjeldende ved tvilstilfeller knyttet til saker om omsorgsovertakelse, krav om tilbakeføring eller krav om utvidet samvær.²⁵

En engasjert sakkyndig vil på bakgrunn av sin ekspertise kunne tilføre saken opplysninger om barnas behov, foreldres omsorgskompetanse og sannsynlige effekter av tiltak og inngrep. Dersom barneverntjenesten har tvil knyttet til hvilke tiltak som vil være til det beste for barnet, og den sakkyndiges utredninger taler for en bestemt løsning, vil den sakkyndiges utredninger kunne oppleves som en trygghet for at barneverntjenestens avgjørelse er riktig.²⁶

Til tross for Barneverntjenestens valgfrihet knyttet til engasjering av barnefaglig ekspertise, er de den største oppdragsgiveren for sakkyndige utredninger.²⁷ I 2015 ble det utarbeidet 459 sakkyndige rapporter med barneverntjenesten som oppdragsgiver, noe som utgjorde 54% av alle innhentede utredninger fra sakkyndige til bruk i barnevernssaker det året.²⁸

Hvordan barneverntjenesten går frem ved valg av sakkyndig, virker å variere fra kontor til kontor. Barneverntjenesten i Kristiansand bruker konsekvent sakkyndige som de med sikkerhet vet at har blitt brukt av fylkesnemnd/tingrett, eller som er registrert på Departementets liste. Barneverntjenesten i Stavanger gir derimot uttrykk for at den sakkyndiges tilgjengelighet, både rent geografisk og med anledning til å starte det sakkyndige arbeidet innen rimelig tid, er momenter av størst betydning ved deres engasjering av

²⁴ NOU:2006:9 punkt.4.2.1 s. 17

²⁵ Mailutveksling med barnevernkontorene i Kristiansand og Stavanger, april 2016.

²⁶ NOU:2006:9 punkt 4.2.1 s. 18

²⁷ Barnesakkyndig kommisjons årsrapport 2015-

<http://img4.custompublish.com/getfile.php/3475753.2254.ecfpsywyx/%C3%85rsrapport+2015+-+endelig+versjon.pdf?return=www.sivilrett.no> - lest 27.05.16 (heretter: Barnesakkyndig kommisjons årsrapport 2015)

²⁸ Loc.cit.

sakkyndige. De påpeker likevel at de mest erfarne sakkyndige, etter deres erfaring, står registrert på Departementets liste.²⁹

I ”Veiledninger for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen” står det på side 12 at det skal ”*tilstrebes at den sakkyndige som engasjeres er en som foreldrene og barneverntjenesten kan enes om*”. Til tross for dette, viser undersøkelser at det varierer om den private parten og advokatene blir involvert i valget av sakkyndig.³⁰

Hvilke rammer den sakkyndige skal arbeide innenfor bestemmes av mandatet som utarbeides av barneverntjenesten.³¹ Videre er det barneverntjenesten som skal betale for det sakkyndige arbeidet.³²

Det forekommer også tilfeller der den private part velger å engasjere en sakkyndig utreder. Dette skjer ofte som ledd i manglende tillit til barneverntjenestens utredning.³³ Retten til å engasjere sakkyndig, og å føre den sakkyndig som vitne fremgår av tvl. § 25-6(1), jf. § 21-12(2). I 2015 var det utarbeidet sakkyndige utredninger på vegne av privat part i 12 saker, noe som utgjør 1,4% av alle sakkyndige utredninger det året.³⁴ Tallet gir en indikasjon på at den private parten i barnevernssaker ikke benytter seg av denne adgangen i særlig grad. Det kan være flere grunner til dette; den private part har kanskje ikke råd til å betale for den sakkyndige utredningen, eller er kanskje ikke kjent med adgangen til å selv å engasjere. Mange advokater vil nok også fraråde dette, som følge av at det er en gjengs oppfatning at rapporter fra privatengasjerte sakkyndige blir tolket som partsinnlegg og ikke som en nøytral utredning.³⁵

2.4.2 Barnevernssak fremmet for fylkesnemnda

²⁹ Mailutveksling med barnevernskantorene, april 2016

³⁰ Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Evaluering av Barnesakkyndig kommisjon og vurdering av utvidet ansvarsområde, 14. oktober 2015, (heretter: Evaluering, Barnesakkyndig kommisjon) s. 60

³¹ NOU:2006:9 punkt. 4.2.1 s. 17

³² Q-1158 B punkt 3.3.3 s. 15

³³ NOU:2006:9 punkt. 4.2.4 s. 19

³⁴ Barnesakkyndig kommisjons årsrapport 2015

³⁵ Evaluering, Barnesakkyndig kommisjon s. 60

Barneverntjenesten har ansvar for å forberede og fremme forslag til tiltak overfor fylkesnemnda, dersom vilkår som hører under fylkesnemndas myndighetsområde er til stede, jf. bvl. § 7-10.

Fylkesnemnda er et uavhengig statlig, domstollignende forvaltningsorgan som først og fremst fatter vedtak etter Barnevernloven.³⁶ Saksbehandlingsreglene for fylkesnemnda finnes i Barnevernloven kapittel 7. Etter mottatt begjæring fra barneverntjenesten, skal nemndlederen umiddelbart igangsette saksforberedelser, jf. § 7-12(2). Et vedtak kan som hovedregel ikke treffes før det er avholdt forhandlingsmøte, jf. bvl. § 7-14

Under forhandlingsmøtet vil partene presentere sin sak for fylkesnemnda. Saken vil ofte belyses gjennom forklaringer fra parter og vitner. Dersom barneverntjenesten eller den private part har engasjert sakkyndig, vil disse ofte føres som sakkyndige vitner i fylkesnemnden.³⁷ Partene og nemnden vil således ha adgang til å avhøre det sakkyndige vitnet. Avhøret knytter seg som regel til nærmere redegjørelse for den sakkyndiges arbeid samt oppklaring av uklarheter.

Til tross for at en barnevernssak er en partsprosess, har fylkesnemnda et selvstendig ansvar for sakens opplysning, jf. Forvaltningsloven § 17, jf. fvl. § 1. Av Barnevernloven § 7-3(2)a fremgår det videre at fylkesnemnda skal sørge for at bevisførselen gir et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag. Videre fremgår det i § 7-12(2) litra d) at nemndsleder må ta stilling til behovet for ”ytterligere bevisførsel, herunder for sakkyndig utredning”. Fylkesnemndas adgang til å oppnevne sakkyndig etter bvl. § 7-12(2) litra d) må således ses i sammenheng med nemndas ansvar for en tilstrekkelig opplyst sak.

Den nemndsoppnevnte sakkyndig vil kunne foreta undersøkelser og veilede nemnda, men vil ikke være med på å treffe avgjørelsen.³⁸ Videre vil en nemndsoppnevnte sakkyndig være en partsuavhengig utreder, med et konkretisert mandat fra fylkesnemnda.³⁹ Den nemndsoppnevnte sakkyndige vil således ha en nøytral posisjon, som vil kunne oppleves som en betryggelse om at retten til en rettferdig rettergang utført av uavhengige aktører etter Grunnloven § 95 blir ivaretatt.

³⁶Regjeringen - <https://www.regjeringen.no/no/dep/bld/org/etater-og-virksomheter-under-barne--likestillings--og-inkluderingsdepartementet/fylkesnemndene-for-sosiale-saker/id418110/> - lest 17.05.16

³⁷ NOU:2006:9 s.19 og s. 25

³⁸ NOU:1995:23 punkt 3.1.2

³⁹ NOU:2006:9 punkt 4.2.2 s.18

Til tross for denne adgangen til å oppnevne sakkyndige, ser det ut som at fylkesnemnda ikke i stor grad benytter seg av den. I 2015 oppnevnte fylkesnemnda sakkyndige i 36 saker, noe som utgjør 4,2 % av antall sakkyndige rapporter utredet i forbindelse med barnevernssaker det samme året.⁴⁰ En forklaring på hvorfor nemnda ikke oppnevner sakkyndige i større grad kan finnes i Ot.prp. nr. 76 (2005-2006) s. 25 der Fylkesnemndsutvalget uttalte at

”Til dette kommer at om nemnda skulle få tilført sakkyndig innsikt i den enkelte sak ved hjelp av oppnevnte sakkyndige, ville saksbehandlingstiden meget lett øke betraktelig. Fylkesnemndsutvalget legger derfor opp til at det bare mer unntaksvis skal oppnevnes sakkyndige”.

Til tross for det overnevnte, viser tall fra Barnesakkyndig kommisjon at fylkesnemnda har hatt en stigende trend i å oppnevne sakkyndige siden første gang det ble ført statistikk over denne bruken i 2010.⁴¹

Barnefaglig ekspertise kommer også i formen som fagkyndig medlem i fylkesnemnda, jf. punkt 1.3. Av bvl. § 7-5(1) fremgår det at fylkesnemnda i den enkelte sak skal bestå av nemdsleder, et medlem fra det alminnelige utvalget og ett fra det fagkyndige. Fylkesnemnden som avgjørelsesorgan vil således som hovedregel besitte en form for barnefaglig spesialistkompetanse.

I Ot.prp. nr. 76 (2005-2006) s. 26 blir det uttalt at et fagkyndig medlem vil ha

“særlige forutsetninger for å vurdere hensiktsmessigheten i de tiltak som barnevernet allerede har prøvet ut, og realismen i de tiltak som eventuelt blir foreslått for at det skal bli trygt for barnet å være hos foreldrene”.

Et fagkyndig medlem med nødvendig kompetanse vil således kunne bidra til en bedre opplyst sak, da kunnskap og erfaring vi kunne utruste medlemmet bedre til å stille kritiske og utdypende spørsmål knyttet til barneverntjenestens saksforberedelse.

Etter bvl. § 7-5(1) annen punktum kan nemdsleder ”Når sakens vanskelighetsgrad gjør det nødvendig” bestemme at nemnden skal utvides til å bestå av to medlemmer fra det alminnelige utvalg, og to fra det fagkyndige utvalg. Lovregelen åpner således for en mer differensiert og sakstilpasset sammensetning basert på behovene til de enkelte sakene.

⁴⁰ Barnesakkyndig kommisjons årsrapport 2015

⁴¹ Loc.cit.

2.4.3 Barnevernssak anket til alminnelig domstol

Vedtaket fattet av fylkesnemnda kan påklages til tingrettene ved søksmål etter Tvisteloven kapittel 36, jf. bvl. § 7-24(1).⁴² Retten kan prøve alle sider av saken, jf. tvl. § 36-5(3).

Av Tvisteloven § 36-4 (1) fremgår det at tingretten settes med to meddommere, hvorav én er lek og én er fagkyndig. Sammensetningen er således lik den i fylkesnemnda. Den fagkyndige meddommers bidrag i barnevernssaken vil i stor grad være den samme som for det fagkyndige medlemmet. Det vises i den forbindelse til punkt. 2.4.2.

Tvistelovens § 36-4 (1) annen punktum åpner, i likhet med bvl. § 7-5(1), for en forsterket tingrett i "*særlige tilfeller*". I Innst.O. Nr. 110 (2004-2005) punkt 2.2.1 blir vilkåret tolket dithen at en forsterket tingrett rett kan være "*ønskelig når saken er spesielt vanskelig eller gjelder tvangsvedtak med uvanlig vidtrekkende konsekvenser*". Tingretten settes da med en eller to fagkyndige.

Tingrettens dom i sak om fylkesnemndas vedtak etter Barnevernloven kan ankes til lagmannsretten, men er betinget av lagmannsrettens samtykke, jf. tvl. § 36-10(3). Samtykke kan bare gis når et av alternativene i litra a-d er oppfylt. Den begrensede adgangen til å anke til lagmannsretten er begrunnet i et ønske om å unngå den usikkerhet som langvarige prosesser innebærer for barna, jf. blant annet Rt.2010-274 avsnitt 51. Dersom anken blir fremmet, vil lagmannsrettens sammensetning være lik tingrettens, jf. § 36-10(4), jf. § 36-4(1) første punktum.

Både tingretten og lagmannsretten har adgang til å oppnevne sakkyndig, jf. tvl. § 25-2(1) som lyder som følger

"Retten kan oppnevne sakkyndig etter begjæring fra en part eller av eget tiltak etter § 21-3 annet ledd når det er nødvendig for å få et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag".

Hvorvidt det skal oppnevnes sakkyndig beror således på rettens selvstendige ansvar for å sørge for at bevisføringen utgjør et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag. Retten kan også oppnevne sakkyndig for å sikre balanse mellom partene, jf. tvl. § 25-2 (2). Tall fra Barnesakkyndig

⁴² Lov av 17. juni 2005 nr. 90 (Lov om meklings og rettergang i sivile tvister) Forkortet: tvl.

kommisjon viser at tingretten er den domstolen som i størst grad oppnevner sakkyndige.⁴³ En mulig årsak til dette kan være et ønske om å motvirke videre anke til lagmannsrettene. Dette som resultat av at en rettsoppnevnt sakkyndig for den privat part ofte oppleves som mer uavhengige enn en engasjert sakkyndig av barneverntjenesten.⁴⁴

Som i sivile saker ellers, kan barnevernssaker ankes til Høyesterett med forbehold om samtykke, jf. tvl. § 30-4(1) jf. § 30-1. Som følge av den sterkt begrensede adgangen for lagmannsrettsbehandling av barnevernssaker, er det sjeldent barnevernssaker blir ført i Høyesterett.

2.5 Barnesakkyndig kommisjon

Barnesakkyndig kommisjon ble etablert i 2010 med hjemmel i Barnevernloven § 2-5. For at en sakkyndig rapport skal kunne brukes av fylkesnemnd eller domstol, må disse være forelagt kommisjonen til vurdering og uttalelse, jf. bvl. § 7-24(3) jf. bvl. § 2-5. Videre har ikke barneverntjenesten adgang til å vektlegge en sakkyndig rapport i saker om vedtak etter Barnevernloven kapittel 4, før den har vært gjenstand for vurdering av Barnesakkyndig kommisjon, jf. bvl. § 4-3(4). Også sakkyndige erklæringer innhentet av privat part må forelegges kommisjonen for godkjenning.⁴⁵ I følge Agenda Kaupangs rapport utarbeidet etter oppdrag for Departementet, har opprettelsen av Barnesakkyndig kommisjon bidratt positivt til kvaliteten på de sakkyndige rapportene og prosessene i avgjørelsesorganene.⁴⁶

⁴³ Barnesakkyndig kommisjons årsrapport 2015

⁴⁴ Evaluering, barnesakkyndig kommisjon s.58

⁴⁵ Lindboe 2012, s.213

⁴⁶ Evaluering, Barnesakkyndig kommisjon s.9

3 Habilitetsregler knyttet til bruken av barnefaglig ekspertise i barnevernssaker

3.1 Innledning

Formålet med kapittel tre er å redegjøre for hvilke habilitetsregler de barnefaglige ekspertene er underlagt i regi av de ulike oppdragsgiverne. Oppgavens størrelse tillater ikke en dyptgående analyse av lovbestemmelsene, men har som formål å vise hva som er essensen ved anvendelsen av dem.

3.1.1 Habilitet

Ordet ”inhabilitet” stammer fra det latinske ordet *inhabilis* som betyr ubekvem, upassende eller udugelig.⁴⁷ En person som er inhabil vil ha en form for tilknytning til en sak eller dens parter som svekker tilliten til at han/hun kan opptre upartisk.⁴⁸

Av Grunnloven § 95(1) første punktum fremgår det at

”Enhver har rett til å få sin sak avgjort av en uavhengig og upartisk domstol innen rimelig tid.”

Det samme prinsippet kommer til uttrykk i Den Europeiske menneskerettskonvensjon art. 6 nr. 1, som Norge gjennom Menneskerettsloven forplikter seg å overholde.⁴⁹ Prinsippet er videre oppfylt og konkretisert gjennom habilitetsreglene for dommere.

Kravet til upartiskhet er også et grunnleggende krav i ethvert forvaltningsvedtak.

Forvaltningsvedtak skal treffes av et organ eller person som er upartisk og uhildet, og vurderingene skal skje på et strengt saklig grunnlag.⁵⁰

⁴⁷ Jon Gisle m.fl. – Jusleksikon, 2. Utg. Oslo (2003) s. 133

⁴⁸ Jan Fridthjof Bernt og Ørnulf Rasmussen - Frihagens forvaltningsrett bind 1, 2. Utgave, Oslo, 2010 [nettutgave på rettsdata.no] (heretter Bernt/Rasmussen 2010) punkt 6.2.1.1 s.198

⁴⁹ Lov av 16. april nr. 19, 1999 (Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett)

⁵⁰ Bernt/Rasmussen 2010, punkt. 2.3.2 s 47.

De undersøkelser sakkyndige foretar, og de beslutningene de fagkyndige meddommerne tar i barnevernssaker, kan få avgjørende betydning for barnets videre utvikling, livskvalitet og psykisk helse.⁵¹ Det må dermed stilles strenge krav til rettssikkerheten i alle ledd.

Habilitetsreglene blir betegnet som en prosessuell rettssikkerhetsgaranti, og bidrar til at rettssikkerheten ivaretas og at det blir tatt materielt riktige avgjørelser.⁵²

3.1.2 Formålet og hensynene bak habilitetsreglene

Bruk av barnefaglig ekspertise i barnevernssaker skjer som vist både innen forvaltningen og rettsapparatet. Det er ulike lovverk som regulerer habilitetsspørsmål knyttet til dem, men formålet bak reglene er de samme.

I Ot.prp. nr. 50 (2008-2009) s. 7 sies det at

”Forvaltningslovens habilitetsregler skal sikre korrekte avgjørelser, opprettholde tilliten til dem som fatter avgjørelsen og beskytte beslutningstakerne mot at det sås tvil om deres upartiskhet og troverdighet”.

Skoghøy gir uttrykk for det samme for så vidt gjelder habilitet for dommere, og deler formålet inn i tre kategorier: reglene skal sikre at dommere ikke er påvirket av *uvedkommende hensyn*, de skal bidra til å *skape tillit til rettspleien*, samt sørge for at dommere slipper å treffe avgjørelser der de *selv anser seg partisk*.⁵³ Disse kjernehenynene er også lagt til grunn flere steder i teorien, både innen forvaltningen og i domstolene.⁵⁴

Tillit fra befolkningen til domstolene og forvaltningen er helt nødvendig for at de effektivt skal kunne utføre de oppgaver de er tillagt.⁵⁵ Dersom befolkningen ikke har tillit til avgjørelsesorganene, vil det kunne resultere i at de finner alternative måter å løse konflikter på. Dette argumentet er ikke like sterkt ved barnevernssaker, da det er barneverntjenesten som bestemmer når undersøkelser skal iverksettes, og den private part kan således ikke unngå

⁵¹ NOU:2006:9 s.7

⁵² Karl Harald Søvig, Sigrid Eskelend Schütz m.fl., Undring og kjennelse – festskrift til Jan Fridthjof Bernt på 70-årsdagen, 2013, artikkel av Camilla Bernt - ”Forholdet mellom forvaltningshabilitet og dommerhabilitet illustrert med vurderingen av vennskapsforhold” s. 69.

⁵³ Jens Edvin A. Skoghøy, Praktiseringen av krav til dommerhabilitet i Norges Høyesterett, Lov og Rett, 06/2009 (Volum 48) s. 323-341. s. 324-325,

⁵⁴ Sml. Hans Petter Graver, Alminnelig forvaltningsrett, 3. Utg. Oslo 2007 s. 332, Geir Woxholth, Forvaltningsloven 4. Utg. Oslo 2003 s 129. For dommerhabilitet: Jo Hov, Rettergang 1, Oslo 2007 s. 186.

⁵⁵ Bernt/Rasmussen 2010, punkt. 6.2.1.3 s.203

dette. Det må likevel påpekes at uten befolkningens tillit til at barnevernssaker blir vurdert av upartiske aktører, vil det heller ikke finnes et godt samarbeid mellom dem og barneverntjenesten. Et slik samarbeid er helt nødvendig for at barneverntjenesten skal få utføre sine oppgaver om å sikre det enkelte barns grunnleggende livsbetingelser, jf. punkt. 2.4.1.

Videre vil åpenhet rundt habiliteten bidra til større tillit fra folket, noe som er viktig for at partene skal oppleve avgjørelsen som rettferdig, og således slå seg til ro med utfallet. Denne type rettferdighet er i teorien omtalt som 'prosessrettferdighet' og vil kunne forhindre at saken tas opp igjen, noe som er viktig av hensyn til barnet, samt for barnevernets ressursbruk.⁵⁶ At upartiskheten må vises utad for at tilliten skal feste seg, kommer også til uttrykk i praksis fra Den Europeiske menneskerettighetsdomstol, der det er uttalt at

*“ Justice should not only be done, but should manifestly and undoubtedly be seen to be done ”.*⁵⁷

Før vi går videre til habilitetsreglenes materielle innhold i punkt 3.2 må det kort nevnes at tvister knyttet til Domstollovens habilitetsregler har blitt vurdert av Høyesterett i en mye større grad enn Forvaltningslovens, noe som også kommer til uttrykk gjennom mine henvisninger til avgjørelser i denne oppgaven. Forskjellen i omfanget av rettspraksis begrunnes i teorien med at inhabilitetsinnsigelse etter Domstolloven kan være en ankegrunn og en prosessuell innsigelse under prosessen, mens inhabilitetsspørsmål fra forvaltningsretten må pretenderes som ugyldighetsgrunn i den sak som står for retten.⁵⁸

3.2 Sakkyndig engasjert av barnevernet

3.2.1 Forholdet mellom Barnevernloven og Forvaltningslovens regler

Barneverntjenesten er underlagt saksbehandlingsreglene i Barnevernlovens kapittel 6. Av lovens § 6-1 fremgår det at

⁵⁶ Adrian Lin, ”Prosessrettferdighed – der er også måten, der tæller” – Juristen nr. 3 2013 s. 107-116

⁵⁷ R mot Sussex Justices; Ex parte McCarthy fra 1924.

⁵⁸ Bernt/Rasmussen 2010, punkt. 6.2.1.2 s. 202

"Forvaltningsloven gjelder med de særregler som er fastsatt i denne loven".

Som følge av manglende reguleringer i Barnevernloven knyttet til barnefaglige eksperter engasjert av barneverntjenesten og deres habilitet, vil habilitetsreglene i Forvaltningsloven gjøre seg gjeldende, jf. bvl. § 6-1. Habilitetsreglene er å finne i Forvaltningsloven kapittel II. Det videre spørsmålet er om en engasjert sakkyndig av barneverntjenesten faller inn under kapittelets bruksområde. Av fvl. § 10 fremgår det at

"Foruten for offentlige tjenestemenn gjelder bestemmelsene i kapitlet her tilsvarende for enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan".

Det er kommunens ansvar å sørge for at det finnes en barneverntjeneste med ansvar for oppgaver etter Barnevernloven, jf. bvl. § 2-1(4), jf. (1). Barneverntjenesten er således et *"et organ for(...) kommune"*, jf. fvl. § 1, og den sakkyndiges engasjement vil videre være *"for et forvaltningsorgan"*, jf. fvl. § 10. Spørsmålet videre er om den sakkyndiges bidrag i barnevernssaker innebærer det *"å utføre tjeneste eller arbeid"*.

Ordlyden er vidtrekkende, og sier lite om i hvor stor grad en må være involvert i tjenesten eller arbeidet for at bestemmelsen, og dermed habilitetsreglene i Forvaltningslovens kapittel II skal komme til anvendelse.

Tidligere var *"offentlig oppnevnt sakkyndig"* nevnt i lovteksten. Lovendringen var likevel ikke ment å medføre realitetsendringer.⁵⁹ Til tross for at det var offentlig oppnevnt sakkyndig som var nevnt i ordlyden, ble også andre sakkyndige ansett omfattet.⁶⁰ Slik må bestemmelsen tolkes også i dag, ettersom ingen realitetsendring var tilsiktet. Den sakkyndige bidrar, som tidligere nevnt, ved hjelp av sitt fag og erfaring med å synliggjøre faglige problemstillinger slik at saksbehandleren i barneverntjenesten kan treffe avgjørelser i tråd med barnets beste.⁶¹ Et slik bidrag vil, sett i lys av det overnevnte, falle inn under den vide ordlyden *"utfører*

⁵⁹ Ot.prp. nr. 75 (1993-1994) s. 58

⁶⁰ Geir Woxholth – Forvaltningsloven med kommentarer, 5. Utgave, 2011 [nettutgaven på rettsdata.no] (heretter Woxholth 2011) s. 215

⁶¹ NOU:1995:23 punkt 2.2

tjeneste (..) for et forvaltningsorgan". Barnefaglige eksperter engasjert av barneverntjenesten vil således være omfattet av forvaltningslovens kapittel II sitt bruksområde, jf. fvl. § 10.

3.2.2 Forvaltningslovens § 6 - Ugildhet

De materielle vilkårene for ugildhet finnes i fvl. § 6. Bestemmelsen knytter seg til det

"å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse eller å treffe avgjørelse i en forvaltningssak".

Av det forannevnte er det klart at de sakkyndige må anses å *"tilrettelegge grunnlaget"* for barneverntjenestens beslutninger. Videre vil vilkåret *"avgjørelse"* favne vidt, og innebærer i praksis ikke noen begrensning av betydning.⁶² Barneverntjenestens beslutning etter Barnevernloven vil således være en *"avgjørelse"*, og den engasjerte sakkyndige av barneverntjenesten vil være underlagt habilitetsregelen i fvl. § 6.

Forvaltningslovens § 6(1) regulerer ulike tilknytningsforhold mellom – i vårt tilfelle, sakkyndig engasjert av barneverntjenesten og saken, partene eller øvrige aktører. Tilknytningsforholdene er spesifisert i litra a-e, og er absolutte. Anvendelsen av kriteriene skal etter forarbeidene være fritt for subjektiv skjønn; foreligger forhold som nevnt her, vil det automatisk lede til inhabilitet.⁶³ De familiære inhabilitetstilfellene i første ledd reiser sjeldent tvilsspørsmål ved bruken av barnefaglig ekspertise.⁶⁴ De vil dermed ikke bli behandlet nærmere her.

Forvaltningslovens § 6 andre ledd regulerer de relative habilitetsgrunner som bestemmer at en tjenestemann er inhabil når det foreligger *"andre særegne forhold (...) som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet"*. Formålet med bestemmelsen er å fange opp interessetilknytninger som ikke rammes av første ledd, men som kan bidra til å svekke tilliten til personens evne til å handle upartisk.

Den naturlige forståelsen av vilkåret *"særegne"* er at det må foreligge tilknytningsforhold av spesiell karakter. Dersom det er tale om en situasjon som flere befinner seg i, vil ikke

⁶² Ot.prp. nr. 50 (2008-2009) s. 7

⁶³ Loc.cit.

⁶⁴ NOU:2006:9 s. 31

omstendighetene være ”særegne”, og kan således ikke føre til inhabilitet etter fvl. § 6(2).

I teorien hevdes det at forholdet likevel ikke trenger å være unikt for at det kan sies å være særegent.⁶⁵ Videre antas det at vedkommende ikke trenger å være den eneste i situasjonen for at habilitetsregelen etter annet ledd skal kunne inntre.⁶⁶

Den samme forståelsen ble lagt til grunn av Sivilombudsmannen i sin årsmelding fra 1998.⁶⁷

De særegne forholdene må videre være ”egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet(..)”. Ordlyden gir uttrykk for at tillitshensynet har en stor plass ved vurderingen av habilitetsspørsmålet.

Formuleringen ”egnet til” taler for at det ikke må påvises at den barnefaglige ekspertten kommer til å handle partisk, men at det er tilstrekkelig at det finnes omstendigheter som objektivt sett bidrar til at tilliten til personens evne til å opptre upartisk blir svekket. En slik forståelse av lovteksten stemmer godt overens med Høyesteretts uttalelser i Rt-1996-64 (Hegnar Hotell-dommen):

”Det kan da ikke føre til noe annet syn på hans habilitet om man skulle mene at han uansett ville stemme på samme måte ut fra andre – ikke inhabiliserende – forhold”.

Det er således sikker rett at objektive og generelle forhold er tilstrekkelig for å kunne konstatere inhabilitet. Woxholth peker videre på at det ikke er partsrepresentanten sin oppfatning av saken som er avgjørende, men hvordan den alminnelige forventning og oppfatning gjør seg gjeldende i den konkrete saken.⁶⁸

Habilitetsvurdering knyttet til fvl. § 6(2) vil således bero på en konkret helhetsvurdering av hver enkelt sak, der det avgjørende er hvordan forholdene fremstår utad for offentligheten og allmennheten generelt. Lovbestemmelsen uttaler videre at det skal legges vekt på ”om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham selv eller noen han har personlig tilknytning til”. Videre skal det også ”legges vekt på om ugildhetsinnsigelsen er

⁶⁵ Bernt/Rasmussen 2010, punkt. 6.2.4.1 s. 213

⁶⁶ Loc.cit.

⁶⁷ Sivilombudsmannens årsmelding 1998, Kommunestyremedlems habilitet ved behandling av sak i kommunestyre – sak nr. 9 s. 63

⁶⁸ Woxholth 2011, s.160

reist av en part”. Eksemplene er ikke uttømmende, jf. ”*blant annet*”. Noe mer presist knyttet til hvilke momenter og kriterier som skal vektlegges ved habilitetsvurderingen knyttet til barneverntjenestens bruk av sakkyndige vil være vanskelig å si da det beror på sakens faktiske omstendigheter.

I kapittel fire vil det bli analysert en rekke avgjørelser der det er fremmet habilitetsinnsigelse etter dl. § 108. Da Forvaltningslovens habilitetsregler er utformet etter modell av Domstollovens, og § 6(2) er nær identisk med dl. § 108, vil tolkningen av dl. § 108 ha rettskildemessig betydning ved tolkning av fvl. § 6(2).⁶⁹ Det må likevel påpekes det er vanlig å hevde at terskelen for inhabilitet etter Domstoloven er høyere enn etter Forvaltningsloven.⁷⁰

Før en barnefaglig ekspert tar stilling til saken, skal han/hun ta stilling til sin egen habilitet. Dette fremgår av fvl. § 8(1), jf. § 10. Lovregelen er ingen kompetanseregel, heller en pliktregel. Den sakkyndiges vurdering av egen habilitet kan senere overprøves, og er således ikke avgjørende.⁷¹

3.3 Sakkyndig og fagkyndig meddommer i fylkesnemnd og alminnelige domstoler

3.3.1 Forholdet mellom Barnevernloven, Tvisteloven og Domstollovens regler

De alminnelige domstolenes virksomhet er underlagt Domstoloven, jf. lovens § 1. En fagkyndig meddommer i de alminnelige domstoler er helt klart en del av domstolenes virksomhet, og vil således være underlagt habilitetsreglene i Domstolovens kapittel 6.

Også rettsoppnevnte sakkyndige vil være underlagt Domstollovens kapittel 6, jf. Tvisteloven § 25-3(3) som lyder som følger

⁶⁹ Bernt/Rasmussen 2010 punkt. 6.2.1.2 s. 201

⁷⁰ Forvaltningskomiteens innstilling (1958), Innstilling til å utrede spørsmålet om mer betryggende former for den offentlige forvaltning (forvaltningskomiteen): Komiteen oppnevnt 5. Oktober 1951, s.145

⁷¹ Bernt/Rasmussen 2010, punkt.6.2.5, s.225

”En som ville ha vært inhabil som dommer i saken, skal ikke oppnevnes som sakkyndig. Det utelukker ikke oppnevning at vedkommende har vært sakkyndig i lavere instans”

Vilkåret *”inhabil som dommer i saken”* refererer til Domstollovens kapittel 6.

Til tross for at Fylkesnemnda ikke er en alminnelig domstol, vil også de fagkyndige medlemmene i disse være omfattet av habilitetsreglene i Domstollovens kapittel 6. Dette fremgår av Barnevernsloven § 7-6(1) som lyder som følger

”For nemndsleder og medlemmene gjelder domstolloven kapittel 6 tilsvarende”.

Hvilke habilitetsregler som gjelder for nemndsoppnevnte sakkyndige fremstår som mer uklart. Dette som følge av bvl. § 7-6(1) utelatelse av å nevne dem. Da Barnevernloven ikke har en eksplisitt regel knyttet til den nemndsoppnevnt sakkyndiges habilitet, vil systematikk- og harmoniseringshensyn kunne tale for at det er Forvaltningslovens regler som kommer til anvendelse, jf. bvl. § 6-1.

En slik forståelse vil likevel ikke gjøre seg gjeldende. Dette da det i følge forarbeidene til Barnevernlovens kapittel 7 fremgår at saksbehandlingen i fylkesnemndene skal være basert på grunnleggende saksbehandlingsprinsipper i Tvisteloven.⁷² Dette henger sammen med den viktige rollen fylkesnemnda har som førsteinstans for barnevernssaker. En slik forståelse vil også være i samsvar med det faktum at rollen som fagkyndig medlem i fylkesnemnda langt på vei er identisk med rollen som fagkyndig medlem i de alminnelige domstolene, jf. kapittel to.

Da den den nemndsoppnevnte sakkyndiges arbeid helt klart er en del av saksbehandlingen i en barnevernssak, vil de, etter forarbeidenes uttalelse og lovens systematikk, være underlagt reglene i Tvisteloven. Tvistelovens § 25-3(3) henviser som nevnt til Domstollovens kapittel 6. Den nemndsoppnevnte sakkyndige vil således, i likhet med fagkyndige-meddommere/medlemmer og rettsoppnevnte sakkyndige, være underlagt habilitetsreglene i domstollovens kapittel 6.

3.3.2 Domstolloven kapittel 6

⁷² Ot prp. nr. 76 (2005-2006) punkt. 5.5.4, s.31

Habilitetsreglene i Domstoloven er å finne i lovens kapittel 6. De sentrale bestemmelsene knyttet til bruk av barnefaglig ekspertise er dl. §§ 106, 107 og 108.

Domstoloven § 106 angir på lik linje som fvl. § 6(1) en rekke absolutte inhabilitetsregler som ikke åpner for subjektiv skjønnsutøvelse. Bestemmelsen inneholder ni punkter som alle beskriver ulike tilknytningsforhold som automatisk leder til inhabilitet. Tilknytningen i punkt 1-7 knytter seg til den sakkyndige og den private part (eller den private parts advokat), mens punkt 8-9 rammer de tilfellene der den sakkyndige har eller har hatt en relasjon til selve saken.

Kriteriene har mye til felles med fvl. § 6(1), men fremstår som mer detaljerte og omfattende. At reglene er absolutte må ikke forstås som at lignende, men noe fjernere tilknytning enn beskrevet i punkt 1-9 ikke medfører inhabilitet.⁷³ Slike tilknytningsforhold må vurderes etter Domstoloven § 108.

Av Domstoloven § 107 fremgår det at *”Den, som er dommer eller lagrettemedlem, kan ikke være sakkyndig i saken”*. Dommen regulerer således den barnefaglige ekspertens adgang til å kombinere rollen som fagkyndig medlem/meddommer og oppnevnt sakkyndig.⁷⁴ Adgangen til å kombinere rollene avgrenses av vilkåret *”i saken”*. Den naturlige forståelsen av vilkåret er at det er tale om én og samme sak. Ordlyden avgrenser likevel ikke til en bestemt instans. Bestemmelsen vil, sett i lys av bruk av barnefaglige ekspertise i barnevernssaker, begrense den barnefaglige eksperten, med sete som fagkyndig medlem/meddommer, fra å påta seg rollen som oppnevnt sakkyndig senere i samme sak. I Rt-1976-594 ble bestemmelsen tolket til å gjelde også den omvendte situasjonen; en oppnevnt sakkyndig kan ikke senere sitte som fagkyndig meddommer i samme sak.

Domstoloven § 108 inneholder på samme måte som fvl. § 6(2) et skjønnspreget vurderingsmoment. Lovregelen lyder som følger

”Dommer eller lagrettemedlem kan heller ikke nogen være, når andre særegne omstendigheter foreligger, som er skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet. Navnlig gjelder dette, når en part av den grunn krever, at han skal vike sete”.

⁷³ Anne Robberstad, Sivilprosess, 2. Utgave, 2013 [nettutgaven på rettsdata.no] punkt 4.3.1 s. 31

⁷⁴ Anders Bøhn, Domstoloven - kommentarutgave, digitalutgave, Universitetsforlaget [kommentarutgaver.no] § 107

Lovregelen inneholder i likhet med Forvaltningsloven § 6(2) kravet om at omstendighetene må være ”særegne” for at inhabilitet skal foreligge. Den naturlige forståelsen av vilkåret ”særegne omstendigheter” er at det er tale om forhold som ikke normalt vil foreligge, og som ikke omfattes av §§ 106 og 107. Camilla Bernt tolker bestemmelsen som at det må være tale om håndgripelige forhold som fremtrer utad, og som ikke gjelder et større lag av befolkningen.⁷⁵

Disse håndgripelige forholdene må videre være ”skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet”. Den naturlige forståelsen av ordlyden er at det er tilstrekkelig at det foreligger objektive forhold som utad vil kunne svekke tilliten til at personen vil handle upartisk. Ordlyden legger således ikke opp til en bevismessig vurdering knyttet til at forholdene har påvirket personens upartiskhet.

Videre fremgår det av dl. § 108 at det ved habilitetsvurderingen skal legges vekt på at en part har reist inhabilitetsinnsigelsen. Lovregelen må forstås som at habilitetsinnsigelse kun utgjør et moment i vurderingen.⁷⁶ At en innsigelse mot den sakkyndiges habilitet ikke alene kan utgjøre grunnlaget for inhabilitet etter § 108 er naturlig, da lovbestemmelsen lett kunne blitt misbrukt. Det at lovgiver har valgt å nevne det i lovteksten, trekker likevel i retning av at det må tillegges en viss vekt. Rettspraksis tyder på at en habilitetsinnsigelse kan være et avgjørende moment i saker der det råder tvil. Se blant annet Rt-2008-1451 og Rt-1994-1281.

Rettspraksis viser en gradvis innstramming av vurderinger etter dl. § 108, med økt vektlegging av tillitshensynet.⁷⁷ Denne utviklingen vil bli omtalt nærmere i kapittel fire.

3.4 Sakkyndig engasjert av privat person

Som nevnt i punkt 2.4.1 hender det at den private parten selv engasjerer sakkyndig. Disse blir normalt ført som vitne i retten, jf. tvl. § 25-6(1).⁷⁸ Sakkyndige vitner avhøres etter reglene for vitner, men tillates å følge forhandlingene i sin helhet, og kan stille spørsmål til parter, vitner og sakkyndige, jf. tvl. § 25-6(2).

⁷⁵ Camilla Bernt, Meklerrollen ved mekling i domstolene, 2011 [nettutgaven på rettsdata.no] s. 308

⁷⁶ Op.cit. s. 311

⁷⁷ Se blant annet Rt-2015-975 avsnitt 13 med videre henvisning til Rt-2009-1662 avsnitt 10, Rt-2008-1466 avsnitt 28

⁷⁸ NOU:2006:9 punkt. 4.2.4 s. 19

Til forskjell for når barnefaglige eksperter er engasjert fra barneverntjenesten, vil ikke en sakkyndig engasjert av den private part bli betraktet som partsutreder på linje med forvaltningen. Habilitetsreglene i Forvaltningsloven vil således ikke komme til anvendelse på privat engasjert sakkyndig. Videre er det klart at Domstollovens regler ikke gjør seg gjeldende. Det finnes således ingen habilitetsregler som den privatengasjerte sakkyndige er underlagt.

4 Habilitetsspørsmål ved bruk av barnefaglig ekspertise i barnevernssaker

4.1 Innledning

4.1.1 Problemstilling og opplegg for den videre fremstillingen

Bruk av barnefaglig ekspertise og spørsmål knyttet til deres habilitet har de siste årene fått mye oppmerksomhet fra media. Sakkyndige engasjert av barneverntjenesten er kritisert for ikke å være uavhengige nok, og deres sakkyndige utredninger er blitt omtalt som ”kjøpt og betalt”.⁷⁹ Kritikken retter seg ikke bare mot barnefaglige eksperter engasjert som sakkyndig utreder for barneverntjenesten, men også mot adgangen til å kombinere denne rollen med rollen som fagkyndig medlem/meddommer i fylkesnemnd og domstol. NRK Brennpunkt sendte i 2014 en dokumentar som omhandlet nettopp dette, med tittelen ”Skjulte bånd”.⁸⁰ Dokumentaren fikk stor oppmerksomhet, og er i ettertid blitt kommentert av flere fagfolk.

Det finnes som nevnt punkt 1.2 ingen regler som spesifikt regulerer den barnefaglige ekspertens adgang til å kombinere roller i barnevernssaker. Det er således habilitetsreglene som i dag setter grensene. Habilitetsreglene er som vist i kapittel tre generelt utformet og sier ingenting konkret knyttet til bruken- og kombineringsen av de barnefaglige ekspertenes roller i barnevernssaker. En habilitetsinnsigelse knyttet til dette vil således måtte utgangspunkt i en omfattende helhetsvurdering av habiliteten i det konkrete tilfellet, jf. dl. § 108 eller fvl. § 6(2). En slik vurdering vil, avhengig av sakens faktiske omstendigheter, kunne lede til forsinkelse av den pågående barnevernssaken. Dette som følge av at det brukes tid til å vurdere den barnefaglige ekspertens habilitet fremfor tvisten knyttet til det bestemte barnet. En forsinkelse eller utsettelse av barnevernssaken kan oppleves som særlig byrdefullt for barnet.⁸¹ Da alle saker knyttet til barn skal ha barnets beste som det grunnleggende hensyn, jf. Grunnloven § 104(2), er det behov for å stille spørsmål hvorvidt de generelle habilitetsreglene er

⁷⁹ Advokatbladet - <http://www.advokatbladet.no/2015/05/hva-er-det-med-noen-sakkyndige/> - lest 28.05.16

⁸⁰ NRK - <https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/mdup11000814/22-04-2014> - lest 28.05.16

⁸¹ Evaluering, fylkesnemndene, s.112-113.

tilstrekkelig til å regulere bruken av barnefaglig ekspertise, eller om det burde innføres regler som stenger for deres adgang til kombinerende av visse roller.

For å kunne svare på denne problemstillingen, er det nødvendig å se nærmere på habilitetsinnsigelser rettet mot bruken av barnefaglig ekspertise i barnevernssaker. En kartlegging av hvilken bruk- og hvilke rollekombinasjoner som fører til habilitetsinnsigelser fra den private part, vil kunne si noe om hva som kan være opphavet til en svekket tillit hos den private part knyttet til den barnefaglige ekspertens uavhengighet. Dersom det er en bestemt kombinasjon av roller som ofte leder til habilitetsinnsigelser, kan det være et signal om at det bør komme reguleringer som forhindrer slik praktisering. Analysene av rettspraksis avgrenses til habilitetsinnsigelser rettet mot den barnefaglige ekspertens tilknytning til barneverntjenesten. Habilitetsinnsigelser fremmet som følge av den barnefaglige ekspertens kollegiale forhold til andre aktører, vil som følge av oppgavens omfang ikke bli behandlet.

Før det i punkt 4.2 blir vist til medias omfattende kritikk rettet mot engasjerte sakkyndiges tilknytninger til barneverntjenesten, vil det i punkt 4.1.1 bli sagt noe nærmere om det barnefaglige miljøet i Norge. Videre vil det i punkt 4.3 og 4.4 bli analysert en rekke avgjørelser der det er reist inhabilitetsinnsigelser fra den private part mot bruken av barnefaglig ekspertise og deres tilknytning til barneverntjenesten. Analysene knytter seg i stor grad til lagmannsrettspraksis. Hvilken rettskildemessig vekt slik underrettspraksis har er nærmere redegjort for i punkt 1.5. Avslutningsvis, i punkt 4.5, vil det på bakgrunn av domsanalysene, bli drøftet om det er behov for nærmere regulering i form av forbud mot barnefaglige eksperters kombinerende av de nevnte roller fra rettspraksis.

4.1.2 Barnefaglig ekspertise – en mangelvare

Norge er et lite land, og tilgangen på barnefaglig ekspertise er derfor begrenset. Dette resulterer ofte i hyppig gjenbruk av de samme personer ved utredning og veiledning knyttet til barnevernssaker. Begrensningen vil videre kunne resultere i at den samme barnefaglige ekspertens brukes av både barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolene. En slik gjenbruk kan representere en trussel for retten til upartisk behandling, da det som følge av arbeidets natur vil kunne oppstå ulike relasjoner og tilknytninger mellom de ulike aktørene i de ulike instansene.

Den begrensede tilgangen til barnefaglig ekspertise ser ut til å ha blitt forsterket etter lovendringen av saksbehandlingsreglene i Barneloven, knyttet til tvister om foreldreansvar, bosted og samvær.⁸² Dette da det av mange psykologer oppleves som mer attraktivt å delta i meklingsordning i tingrettene, enn belastende utredninger i barnevernssaker.⁸³

Tilgangen på barnefaglig ekspertise er et viktig moment i vurderingen av om det bør innføres forbud knyttet til ekspertenes adgang til å kombinere ulike roller. Dette da en strengere regulering kan gjøre det vanskeligere for de ulike instansene å finne nødvendig kompetanse til å utrede/dømme i barnevernssaker. Mer om dette i punkt 4.5.

4.2 Den engasjerte sakkyndiges uavhengighet

Barnefaglige eksperter engasjert som sakkyndig utreder for barneverntjenesten er, som nevnt innledningsvis i dette kapittelet, kritisert for å ikke være uavhengige nok. Kritikken knytter seg til barneverntjenestens betaling for sakkyndige utredninger utarbeidet av den engasjerte sakkyndige.⁸⁴⁸⁵ Oppgavens omfang tillater kun en redegjørelse av situasjonen og hvilke tiltak som er iverksatt for å unngå at den private part opplever at barneverntjenesten engasjerer sakkyndige de ikke har tillit til at vil utføre oppgaven sin med tilstrekkelig nøytralitet og upartiskhet. Det vil således ikke bli vurdert hvorvidt kritikken har en rettslig forankring, eller om det er behov for å endre praksis som følge av den.

Flere fagfolk med tilknytning til barnevernretten har gitt uttrykk for bekymringer knyttet til barneverntjenestens engasjerte sakkyndiges uavhengighet. En av dem er daglig leder i stiftelsen Barnas Rettigheter, Thea Totland. Hun har uttalt til media at

*”Jeg har også hørt om sakkyndige som sier de ikke har råd til å være uenig med barnevernet fordi de da risikerer å ikke få nye oppdrag”.*⁸⁶

⁸² Lov av 20. juni 2003 nr. 40 – Lov om endringer i barneloven mv.

⁸³ NOU:2006:9 punkt. 4.6 s. 21

⁸⁴ Q-1158 B, punkt 3.3.3 s. 15

⁸⁵ ABC nyheter - <http://www.abcnyheter.no/nyheter/norge/2015/06/30/194408491/noen-sakkyndige-sier-de-ikke-har-rad-til-vaere-uenig-med-barnevernet> - lest 28.05.16

⁸⁶ Loc.cit.

Sverre Asmervik - sakkyndig psykolog, uttaler i samme artikkel at hans erfaring er at sakkyndige som uttaler seg i tråd med barnevernets forventninger, gjerne får flere oppdrag i fremtiden. Han blir videre sitert:

”Flere kollegaer har fortalt meg at da deres konklusjon ikke gikk barnevernets vei, fikk de heller ikke flere oppdrag. For all del, vi må tro at dette er unntak. Men bra er det uansett ikke”.

Disse erfaringene og uttalelsene kan gi inntrykk av at den engasjerte sakkyndige i enkelte saker, som følge av barnevernets engasjement og lønning, kan komme ut for et etisk dilemma der konklusjonen på den sakkyndige utredningen kan påvirke den sakkyndiges mulighet for fremtidige inntekter. Muligheten for at en slik situasjon kan oppstå, vil kunne true allmennhetens tillit til den sakkyndiges uavhengighet, noe som følgelig må unngås hvis barneverntjenesten skal kunne fungere etter sitt formål, se nærmere punkt 3.1.2 og viktigheten av folkets tillit til barnevernet.

Det må likevel påpekes at uttalelsene knytter seg til to individuelle erfaringer, og således ikke vil være dekkende for å bekrefte en mistanke om manglende uavhengighet hos de engasjerte sakkyndige. Uttalelsene legger likevel opp til en nødvendig diskusjon om prosessen rundt barneverntjenestens bruk- og engasjering av sakkyndige, og hvorvidt den ivaretar partenes rett til å få saken avgjort av uavhengige og upartiske aktører, jf. Grunnloven § 95. Dette blir også påpekt av Gro Hillestad Thune, jurist, og tidligere medlem av den Europeiske menneskerettighetskommisjonen (nå: menneskerettsdomstolen). Hun uttalte til media at

”De [barnefaglige ekspertene] velges ut av den enkelte barneverntjeneste, og det er et faktum at mange psykologer har det som sitt levebrød nettopp til å ta slike oppdrag. De er godt betalt. Det er derfor grunn til å stille spørsmål med hensyn til deres reelle uavhengighet i forhold til barneverntjenesten” – min tilføyelse.⁸⁷

Fokuset rundt de engasjerte sakkyndiges tilknytning til barneverntjenesten er likevel ikke ny. I NOU:2006:9 s. 31 står det at

”Det vil ikke være heldig for tilliten til barnevernstjenestens arbeid at en og samme sakkyndig får så hyppige oppdrag for barnevernstjenesten at det oppstår for tette bånd. Dette vil kunne

⁸⁷ Utrop - <http://www.utrop.no/Nyheter/Innenriks/29814> - lest 28.05.16

føre til manglende kritisk blick på barneverntjenestens arbeid og dermed kunne føre til svekket kvalitet på de sakkyndige utredningene”

Videre uttales det på samme side at

”Tett kontakt, økonomiske og kollegiale bånd vil kunne skape usikkerhet om den sakkyndiges uavhengighet der den sakkyndige skal utføre deler av barneverntjenestens oppgaver. Dette reiser et habilitetsspørsmål dvs. et spørsmål om den sakkyndige foretar en uhildet og uavhengig vurdering”.

Uttalelsene gir uttrykk for at økonomiske bånd mellom barneverntjenesten og den engasjerte sakkyndige bør unngås. Til tross for disse klare uttalelsene, er det barneverntjenesten som står for de sakkyndiges lønninger, sakkyndige de selv har plukket ut, og som jobber etter barneverntjenestens mandat, jf. punkt 2.4.1.

Som følge av denne senere tids kritikk, utarbeidet Departementet i 2014 ”Veiledende retningslinjer om bruk av egenerklæring ved engasjering eller oppnevning av sakkyndige i barnevernssaker”. Formålet bak retningslinjen var å *”sikre uavhengighet til parter og andre som kan ha interesse i barnevernssaken og for å styrke åpenhet ved det sakkyndige arbeidet”.*

Retningslinjen oppfordrer sakkyndige til å levere egenerklæring til sin oppdragsgiver med oversikt over tidligere sakkyndige oppdrag, samt oppdrag som fagkyndig meddommer/medlem de siste to årene.

Retningslinjen gir likevel bare uttrykk for at det *bør* leveres en skriftlig egenerklæring til oppdragsgiver. Hvorvidt slike egenerklæringer faktisk blir gitt til barneverntjenesten i forkant av engasjement, er vanskelig å si noe om. Dette da hverken Norsk Psykologforening, Departementet eller Barnesakkyndig kommisjon har oversikt over dette.⁸⁸

Mailutveksling med personer fra barnevernkontorene i Kristiansand og Stavanger gir indikasjon på at det er forskjellig praksis knyttet til dette. Barnevernkontoret i Kristiansand ga til uttrykk for at egenerklæring alltid ble gitt i forkant av engasjement, mens kontaktpersonen fra barnevernkontoret i Stavanger ikke var kjent med om slik egenerklæring ble gitt.

⁸⁸ Mailutveksling med Departementet, Bufir og Norsk Psykologforening, april 2016.

Det kan således stilles spørsmål om retningslinjenes oppfordring (og ikke plikt), til å avgi egenerklæring har fungert etter sitt formål.

Et annet tiltak med formål om å sikre den private parts tillit til den engasjerte sakkyndiges uavhengighet og nøytralitet, er den private parts adgang til å påklage barneverntjenestens valg av sakkyndig til fylkesmannen.^{89 90} Dersom den private part og barneverntjenesten ikke klarer å bli enige om den sakkyndige, er det opprettet en ordning der fylkesmannen anmodes om å utpeke ny sakkyndig. Fylkesmannens bistand forutsetter en anmodning fra begge parter.⁹¹ Utpekingen skal skje ut fra Departementets liste over sakkyndige med barnevernfaglig kompetanse.⁹²

Etter mailutveksling med ni fylkesmannsembeter, fremstår det for meg som at denne adgangen i svært sjelden grad blir benyttet. Det samme inntrykket fremgår av brev fra Bufir tilsendt Fylkesmann i Rogaland, som kun nevner at Fylkesmannen i Oslo og Akershus (samme fylkesmannsembete) har utpekt sakkyndig i henhold til Departementets brev av 2005.⁹³ I tillegg til Fylkesmannen i Oslo og Akershus hadde Fylkesmannen i Rogaland en sak om dette i 2015. Når det er sagt, er de ingen av de andre fylkesmannsembeter jeg fikk tilbakemelding fra som har hatt saker knyttet til dette.

Hvorfor denne adgangen i slik sjeldent grad blir benyttet er vanskelig å si. En begrunnelse kan være manglende informasjon om det. I mailutveksling med barnevernskontoret i Stavanger ble det sagt at det var en del av deres rutiner å informere foreldrene om denne klageadgangen. Kontaktpersonen fra Kristiansand var derimot ukjent med om den private part ble orientert om dette.

Etter mine søk er denne adgangen kun nevnt i brev fra Departementet 21. november 2005, Q-1158 B s.12, NOU:2006:9 s.18, Ot.prp nr. 68 (2007-2008) s. 23 og nå i brev fra Departementet til alle fylkesmannskontorer og Bufir. Dersom barneverntjenesten ikke gjør det til en del av sin rutine å informere den private part om denne rettigheten, vil det ikke være lett for den private part til selv å finne frem til disse opplysningene. Mye taler således for at

⁸⁹ Brev fra Departementet 21. november 2005.

⁹⁰ Brev fra Departementet 28.04.2016 med påminnelse om anmodningen i brev fra 2005.

⁹¹ Brev fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet sendt til Fylkesmann i Rogaland, datert 13.04.2015

⁹² Loc.cit.

⁹³ Loc.cit.

formålet bak denne adgangen ikke blir oppfylt, da det er begrenset hvor mange som vet om den. Dersom det det i tillegg ikke er vanlig praksis at den engasjerte sakkyndige avleverer egenerklæring, jf. tidligere drøftelse, vil det være vanskelig for den private part å vite hvilken tilknytning den sakkyndige har til barneverntjenesten, og om det således er behov for å kreve ny sakkyndig engasjert.

Av det nå nevnte, kan det se ut som at de tiltak som er iverksatt for å øke tilliten til barneverntjenestens bruk av sakkyndige ikke har fungert helt etter sitt formål. Kritikken i media knyttet til den sakkyndiges manglende uavhengighet vil dermed fortsatt kunne være aktuell. Det må påpekes at jeg med dette punktet ikke bekrefter at kritikken nødvendigvis er rettslig forankret. Formålet var kun å belyse at barneverntjenestens bruk av sakkyndige kan åpne for tvil knyttet til dens upartiskhet, og at det hersker tvil om de iverksatte tiltakene for å sikre den private parts tillit til den engasjerte sakkyndiges uavhengighet har fungert etter sitt formål.

4.3 Sakkyndig for forvaltningen og domstolen

Det vil i dette punktet bli vist til en rekke avgjørelser knyttet til habilitetsinnsigelser fremmet som følge av den barnefaglige ekspertens tilknytning til barneverntjenesten som part. Felles for alle sakene er at de omhandler tidligere engasjert sakkyndig av barneverntjenesten som senere blir oppnevnt som sakkyndig utreder for domstolene. Sakene deles inn i to kategorier; saker der kombineringen av roller skjer ved behandling av samme sak, og saker der habilitetsinnsigelsen omhandler den rettsoppnevnt sakkyndiges tidligere oppdrag for samme barneverntjenesten, men i annen sak.

4.3.1 Kombinering av roller i samme sakskompleks

I **Rt-2006-1308** ble habiliteten til en rettsoppnevnt sakkyndig psykolog i tingrett og lagmannsrett vurdert. Den private part viste til at den samme psykologen tidligere var engasjert av barneverntjenesten til å utrede samme sak, og hadde avgitt forklaring som sakkyndig vitne i fylkesnemnd. Den private part hadde som følge av dette manglende tillit til psykologens evne til å handle nøytralt og upartisk i rollen som rettsoppnevnt sakkyndig.

Høyesterett vurderte habilitetsspørsmålet etter Domstolloven § 108 og uttalte i avsnitt 40 at

”Habilitetsspørsmålet ved oppnevning av en sakkyndig for domstolene i barnevernsaker, der den aktuelle person har hatt oppdrag for kommunen i samme sak, vil kunne stille seg forskjellig, alt etter de faktiske omstendigheter” – min utstreking.

Uttalelsen gir uttrykk for at tidligere engasjement for barneverntjenesten i samme sak, ikke nødvendigvis er tilstrekkelig for inhabilitet hos den rettsoppnevnte sakkyndige etter dl. § 108.

Høyesterett legger opp til en helhetsvurdering av de faktiske omstendighetene i den konkrete saken, og gir i avsnitt 40 eksempler på momenter som kan være av betydning knyttet til habilitetsvurderingen av den rettsoppnevnte sakkyndige etter dl. § 108. Det blir uttalt at

”Ett av momentene som må vurderes, er på hvilket stadium og på hvilken måte den sakkyndige har vært inne i saken. Dersom den sakkyndige har fungert som en form for rådgiver for barneverntjenesten under saksbehandlingen og har kommet med sine anbefalinger, vil den sakkyndige normalt måtte anses som inhabil” – min utstreking.

Uttalelsen knytter seg til den tidligere rollen som engasjert sakkyndig for barneverntjenesten. Som tidligere nevnt vil barneverntjenesten kunne engasjere sakkyndig i alle stadium av barnevernssaken. I foreliggende sak ble den sakkyndige engasjert som en del av forberedelsen til saken for fylkesnemnda, jf. bvl. § 7-10 jf. § 4-3(4). Det sakkyndige arbeidet ble således utført som en del av barneverntjenestens avslutning av saken, da den videre behandlingen av saken ville være opp til fylkesnemnda å avgjøre.

Høyesterett vurderte videre i avsnitt 41 omfanget av den sakkyndiges arbeid for barneverntjenesten. Det ble vist til at barneverntjenesten hadde hatt mindre kontakt med hjemmet enn hva som ville være typisk i den bestemte situasjon, og at psykologens arbeid som følge av barneverntjenestens oppdrag kun besto av én grundig utredning samt møte for fylkesnemnda.

På bakgrunn av det omtalte ovenfor, uttalte Høyesterett at

”Jeg kan vanskelig se at det kan reises innvendinger mot hennes habilitet. Jeg tilføyer for øvrig at det for alle instanser i denne saken har foreligget er bredt bevismateriale knyttet til opplevelser og vurderinger fra tiden forut for og etter bekymringsmeldingene fra de skolene gikk på”.

Uttalelsen kan tolkes som at psykologens utredning og uttalelser i fylkesnemnden ikke var omfattende nok til å lede til inhabilitet etter dl. § 108. En slik forståelse støttes av Høyesteretts behov for å vise til det brede bevismateriale knyttet til andre enn den sakkyndiges bidrag til sakens opplysning. Denne tolkningen kan tale for at konklusjonen kanskje hadde blitt en annen dersom fylkesnemnda hadde lagt avgjørende vekt på psykologens vitneutsagn og utredning.

Dommen gir således uttrykk for at habilitet hos rettsoppnevnt sakkyndig psykolog, med tidligere oppdrag fra barneverntjenesten i samme sak, beror på hvilket stadium- og i hvilket omfang psykologen ble involvert i saken for barneverntjenesten. Videre vil det være av betydning i hvilken grad dette engasjementet var avgjørende for resultatet av saken.

Denne dommen er, etter mine søk, den eneste dommen avsagt i Høyesterett knyttet til inhabilitetsinnsigelse rettet mot bruken av barnefaglig ekspertise i barnevernssaker. Som følge av dette, vil uttalelsene i avsnitt 40 (som er et ratio decidendi), i mangel av andre retningslinjer, veie tungt i senere behandling av samme type tvister.

Den samme problemstillingen knyttet til rettsoppnevnt sakkyndig med tidligere engasjement for barneverntjenesten i samme sak, er å finne i [LB-2007-167081](#). I motsetning til Rt-2006-1308 konkluderte retten her med inhabilitet.

Lagmannsrettens drøftelse tar utgangspunkt i dl. § 108, og fokuserer på viktigheten av foreldrenes tillit til den rettsoppnevnte sakkyndige. Det blir uttalt

”At en sakkyndig tidligere har hatt befatning med saksforholdet og kan knyttes til avgjørelser som har gått foreldrene imot, kan være egnet til å svekke deres tillit til vedkommende”.

Retten nevner ingenting om på hvilket stadium av barnevernssaken psykologen ble engasjert av barneverntjenesten, ei heller på hvilken måte den sakkyndige var inne i saken. Det nevnes kun kort at psykologen har fungert som sakkyndig utreder for barneverntjenesten og møtt som vitne for fylkesnemnda. Momentene som blir lagt til grunn i Rt-2006-1308 avsnitt 40, som omhandlet helt identisk problemstilling blir således ikke nevnt eller vurdert.

At Høyesteretts momenter i Rt-2006-1308 (40) ikke blir nevnt i saken vil kunne representere en stor svakhet ved rettsanvendelsen, jf. mine tidligere kommentarer knyttet til dommens

vekt. I stedet blir det vist til Rt-1996-1537 som omhandlet personskade etter flyulykke og oppnevning av sakkyndig for lagmannsretten.

Som følge av at lagmannsrettens konklusjon gikk i favør av den private part, ble ikke saken anket videre til Høyesterett. Dommen er således rettskraftig. Det kan likevel stilles spørsmålstegn ved dens riktighet. Dette som følge av at en nyere dom, knyttet til samme problemstilling, og innenfor samme rettsområde, med veiledende uttalelser knyttet til vurderingstemaet, ikke ble nevnt. Det kan således virke som at Lagmannsretten ikke var oppdatert på rettskildet bildet.

Habilitetsinnsigelse rettet mot samme kombinasjon av roller, kom på ny opp for retten i [LG-2015-157811](#). Lagmannsretten konkluderte i likhet med LB-2007-167081 med inhabilitet og henviser også til saken knyttet til personskade etter flyulykke (Rt-1996-1537). Retten inntar likevel en annen angrepsvinkel ved at den starter med å påpeke at den objektive vurderingen - hvordan forholdet tar seg ut fra utsiden, har fått økende vekt i rettspraksis de siste årene.

Lagmannsretten tar utgangspunkt i dl. § 108 og viser så til Rt-2006-1308 avsnitt 40 og momentene redegjort for der. Med utgangspunkt i disse momentene, redegjør lagmannsretten for den sakkyndiges oppgaver som engasjert sakkyndig av barneverntjenesten. Det blir uttalt at

”I nærværende sak har imidlertid psykolog Tungodden, på oppdrag fra barneverntjenesten, blant annet gjennomført en sakkyndig utredning av mors omsorgsevne før saksbehandlingen i fylkesnemnda. Tungodden har således fungert som barneverntjenestens rådgiver over tid. Hun har presentert sine anbefalinger i utredningen, og møtte som barneverntjenestens vitne for fylkesnemnda”.

Saken skiller seg fra Rt-2006-1308 ved at psykologen fungerte som rådgiver over tid, noe som også av Høyesterett ble påpekt som en situasjon der den sakkyndige *”normalt måtte anses som inhabil”*, jf. dommens avsnitt 40.

I tillegg til å vise til momentene vektlagt av Høyesterett, knytter lagmannsrettens avgjørelse i stor grad til viktigheten av foreldrenes tillit til den som skal foreta sakkyndig vurdering. Det blir uttalt at

”Det vil lett svekke tilliten til rettens avgjørelse dersom den sakkyndige er en person som i den konkrete saken har vært engasjert av den ene av partene”.

Denne uttalelsen viser at lagmannsretten er oppdatert på rettskildebildet knyttet til dl. § 108, da det objektive de senere årene har fått større vekt ved vurderinger knyttet til habilitet, jf. blant annet Rt-2015-191 avsnitt 9 med videre henvisninger til Rt-2011-1279 og Rt-2013-1570.

Til tross for at Lagmannsretten konkluderte med inhabilitet, tolker jeg dommen som at habilitetsreglene og rettsutviklingen knyttet til større vektlegging av det objektive, ikke representerer et generelt forbud mot å oppnevnte sakkyndig som tidligere er engasjert av barneverntjenesten i samme sak. Dette da dommen tar utgangspunkt i, og viderefører momentene i Rt-2006-1308 (40). Dommene viser likevel at slik kombinerings av roller kan resultere i manglende tillit til den rettsoppnevnte sakkyndiges upartiskhet.

4.3.2 Kombinering av roller i ulike saker

I [LH-2014-119548](#) ble det fremmet habilitetsinnsigelse mot den rettsoppnevnte sakkyndige i tingretten som følge av den samme personens mange oppdrag for barneverntjenesten.

Habilitetsinnsigelsen retter seg, i likhet med sakene i punkt 4.3.1, mot samme barneverntjenesten som part, men omhandler den barnefaglige ekspertens kombinerings av roller i ulike saksforhold.

Lagmannsretten vurderte habilitetsinnsigelsen etter dl. § 108, og avslo den raskt uten særlig nærmere vurdering. Det ble uttalt

”At den sakkyndig har hatt mange oppdrag for barnevernet i andre kommuner, er etter lagmannsrettens vurdering ikke i seg selv tilstrekkelig til at hun er inhabil som rettsoppnevnt sakkyndig i barnevernsaker” – min utstrekning.

Rettens påpeking av ”i andre kommuner” gir uttrykk for at sakens geografiske karakter er av betydning ved habilitetsspørsmålet. Oppdragets geografiske karakter har også vært vektlagt av Høyesterett i [HR-2001-1100](#) som lagmannsretten også henviser til. Kjennelsen omhandlet habilitetsinnsigelse rettet mot fagkyndig meddommer som følge av jevnlig oppdrag for den samme barneverntjenesten som var part i saken. Høyesteretts kjæremålsutvalg uttalte at den fagkyndig meddommer

”Dessutan ikkje [har] hatt oppdrag for barneverntenesta i den aktuelle bydelen i seinare tid. Dette talar også mot inhabilitet” – min tilføyelse/utstreking.

I tillegg til å vektlegge oppdragenes geografiske karakter, konkluderer Høyesteretts kjæremålsutvalg med habilitet som følge av manglende nærhet i tid av oppdragene for den aktuelle barneverntjenesten. Det ble uttalt at

”Det er ikkje nødvendig for utvalet å gå inn i kva som ville ha vore situasjonen dersom E hadde hatt oppdrag i større omfang for bydelen no eller i den siste tida” – min utstreking.

Dommens uttalelser knyttet til engasjementets omfang og nærhet blir tatt opp også i **LG-2015-009924**. Saken omhandlet, i likhet med LH-2014-119548, habilitetsinnsigelse mot rettsoppnevnt sakkyndig i tingretten. Innsigelsen var fremmet på bakgrunn av at den rettsoppnevnte hadde utført oppdrag for samme barneverntjeneste i 2011 og 2014.

I dommen blir det vist til den nevnte HR-2001-1100 og hvordan kjæremålsutvalget holdt habilitetsspørsmålet åpent knyttet til om meddommeren hadde hatt oppdrag *”i større omfang no eller i den siste tida*”. Lagmannsretten uttalte at utsagnet i Høyesteretts kjæremålsutvalg *”tyder på at man ved vurderingen skal legge vekt på både omfang og tidsnærhet*”.

På bakgrunn av det siterte, foretok Lagmannsretten en vurdering knyttet til den rettsoppnevnte sakkyndiges tidligere oppdrag for barneverntjenesten, og drøftet om det forelå en slik nærhet mellom oppdraget for barneverntjenesten og den pågående saken at det måtte bli betraktet som *”særegne forhold*” etter dl. § 108. Ved vurderingen knyttet til oppdraget fra 2011, ble det vist til at oppdraget lå forut for 2-års fristen som er satt i retningslinjene om oppdrag de sakkyndige skal opplyse om.⁹⁴ Oppdraget ble som følge av dette kort avfeid som argument for inhabilitet.

Den videre vurderingen baserte seg således på oppdraget fra 2014. Det uttales at

”Oppdraget utført i 2014 var avgrenset, uten noe rådgivning e.lign., jf. Rt-2006-1308”.

Retten vurderer således ikke tidsaspektet, men går rett inn i momenter gitt av den nevnte Høyesterettsdom avsnitt 40. Manglende vurdering av sakens nærhet i tid med det foregående oppdraget kan således tale for at tidsaspektet ikke alene kan begrunne inhabilitet for den

⁹⁴ Retningslinjer, bruk av egenerklæring

rettsoppnevnte sakkyndige, at det kun vil utgjøre et moment i en helhetsvurdering knyttet til momentene som nevnt i Rt-2006-1308 avsnitt 40.

Lagmannsretten uttalte videre at

”En habilitetsinnsigelse får først og fremst betydning der det kan være tvil om det foreligger inhabilitet. Her foreligger ikke andre omstendigheter enn de nevnte oppdrag, utover innsigelsen fra parten”.

Den rettsoppnevnte sakkyndige ble således betraktet som habil til tross for sine tidligere oppdrag for barneverntjenesten.

Lagmannsrettens aktive bruk av momentene i Rt-2006-1308 illustrerer at dommen har prejudikatsverdi også for habilitetsinnsigelser mot rettsoppnevnt sakkyndig med tidligere oppdrag for barneverntjenesten i andre saker enn den pågående. Da retten i tillegg nevner tidsnærhet som et moment, taler det for at den rettsoppnevnte ikke vil bli betraktet som inhabil dersom det forrige oppdraget i en annen sak ikke har en viss nærhet i tid med det nåværende. Oppdrag eldre enn 2 år ser ikke ut til å være et moment for inhabilitet.

4.3.3 Konklusjon

Habilitetsreglene er ikke generelt til hinder for at tidligere engasjert sakkyndig for barneverntjenesten oppnevnes som sakkyndig for retten. Dette uavhengig av om det er tale om tidligere engasjement i samme- eller ulike saksforhold. Hvorvidt en slik rollekombinasjon medfører inhabilitet beror således på en konkret helhetsvurdering av de faktiske forholdene.

Vurderingsmomentene etter dl. § 108 vil etter min analyse, se ut til å være de samme uavhengig av om engasjementet for barneverntjenesten er knyttet til samme sak eller ei. Hvorvidt det foreligger ”særegne omstendigheter” etter dl. § 108 vil bero på hvilket stadium- og hvilket omfang den sakkyndige ble involvert i saken for barneverntjenesten. Videre ser det ut til at tidligere instansers vektlegging av den sakkyndiges arbeid vil være et moment som må tas hensyn til. Dersom den rettsoppnevnte sakkyndiges tidligere engasjement knytter seg til et annet saksforhold enn saken han/hun sitter som fagkyndig meddommer i, kan det etter mine analyser se ut som at det må foretas en ekstra vurdering knyttet til oppdragets geografiske karakter og nærhet i tid.

4.4 Sakkyndig og fagkyndig medlem/meddommer

NRKs dokumentar ”Skjulte bånd” hadde stort fokus på de barnefaglige ekspertenes adgang til å påta seg rollen som både utreder og dommer. Dokumentaren fikk mye oppmerksomhet fra flere fagpersoner, blant annet professor i barnepsykologi - Willy-Tore Mørch. Mørch mener at barnefaglige eksperters adgang til å kombinere rollene som utreder og dommer går utover folks tillit til beslutningene.⁹⁵

Punkt 4.4 tar sikte på å redegjøre for rettspraksis og vurderingsmomenter knyttet til habilitetsinnsigelser mot fagkyndige meddommer med tidligere oppdrag som sakkyndig utreder.

I **LH-2009-30904** ble det fremmet habilitetsinnsigelse mot en fagkyndig meddommer i tingretten. Det ble vist til at den samme psykologen tidligere i 2007 hadde hatt et oppdrag for barneverntjenesten i en sak som på ny skulle opp til behandling for fylkesnemnda etter bvl. § 4-21.

Retten vurderte innsigelsen etter dl. § 108 og påpekte innledningsvis at det er det objektive - hvordan forholdet fremtrer utad for partene, det rettsøkende publikum og for offentligheten generelt, som skal vurderes. Lagmannsretten deler habilitetsvurderingen i to; første del omhandler den fagkyndige meddommers befatning med saken i 2007.

I vurderingen det blir vist til den tidligere nevnte dom, Rt-2006-1308, der den rettsoppnevnte psykologen ikke ble betraktet som inhabil i *samme sak om omsorgsovertakelse* som hun på vegne av barneverntjenesten hadde utarbeidet rapport til bruk i fylkesnemnda.

Lagmannsretten påpekte at habilitetsinnsigelsen i foreliggende sak, i motsetning til Høyesterettsdommen, knyttet seg til den fagkyndige meddommers engasjement *i en annen sak*. Det ble uttalt at inhabilitet ikke kunne sies å foreligge der den fagkyndige meddommeren ”*i annen sak enn den foreliggende har hatt oppdrag som sakkyndig for*

⁹⁵ NRK - http://www.nrk.no/dokumentar/xl/brennpunkt_-skjulte-band-1.11660499 - lest 28.05.16

barneverntjenesten i X, kommune så lenge hans engasjement ikke er mer omfattende enn det som er opplyst i saken – begrenset til én sak(..)” – min utstrekning.

Uttalelsen kan tolkes som at tidligere engasjement for samme barneverntjenesten og kommune i andre saker, ikke nødvendigvis er tilstrekkelig for inhabilitet hos den fagkyndige meddommer i ny sak med samme parter etter dl. § 108. Habilitetsreglene setter således ingen generelle forbud mot å kombinere rollen som utreder og meddommer, så lenge det er tale om forskjellige saker. Rettens henvisning til de ulike dommene og påpeking av oppdragets omfang, kan videre tolkes som at adgangen til å kombinere rollen som utreder og dommer i saker med samme barneverntjeneste, beror på omfanget av jobben som engasjert sakkyndig. Som følge av at den fagkyndige meddommeren i foreliggende sak kun hadde hatt ett oppdrag fra samme barneverntjeneste som part i saken, ble han ikke betraktet som inhabil etter dl. § 108.

Retten går så videre til å se på hvilken betydning det har for den fagkyndige meddommerens habilitet at den gamle saken fra 2007 på ny skal opp for fylkesnemnda, og den fagkyndige meddommeren, som følge av hans tidligere befatning med saken, igjen blir engasjert av samme barneverntjeneste som er part i foreliggende sak. Det blir uttalt at

”Dersom D for øyeblikket, og mens nærværende sak skal behandles for domstolen, har et pågående engasjement for Rana kommune, vil det objektivt sett lettere fremstå som betenkelig at han skal være med å dømme i saken, og at han derfor bør vike sete som meddommer”. – min utstrekning.

Engasjementet var likevel ikke på begynt, og ble trukket tilbake. Lagmannsretten går således ikke dypere inn i denne vurderingen, og sier ingenting om de samme momentene knyttet til omfang vil gjøre seg gjeldende ved et slik tilfelle. Uttalelsen gir likevel uttrykk for at det ikke vil være adgang til å kombinere rollen som sakkyndig utreder og fagkyndig meddommer dersom oppdragene pågår parallelt med samme barneverntjeneste som part.

Lagmannsrettens vurderinger tar som vist utgangspunkt i den fagkyndige meddommerens tidligere oppdrag og omfang knyttet til *samme barneverntjeneste*. Avgjørelsen sier ingenting om hva som vil være tilfellet dersom det tidligere oppdraget som sakkyndig utreder var

knyttet til *en annen barneverntjeneste enn den som er part i den pågående saken* der den samme barnefaglige ekspertten sitter som fagkyndig meddommer. Da tilknytningsforholdet i slike tilfeller vil bli enda fjernere, og det i den forannevnte dom ble konkludert med habilitet, kan det tolkes som at oppdrag av samme omfang for annen barneverntjeneste heller ikke vil føre til at den fagkyndige meddommeren er inhabil etter dl. § 108.

Den 27. april 2016, ble det avsagt en ny kjennelse i HR-2016-00891-U, som kanskje kan ha endret på rettstilstanden som LH-2009-30904 etter min tolkning har lagt til grunn. Olav Sylte tolker kjennelsen som at fagkyndige meddommere ikke lengre vil ha adgang til å kunne påta seg løpende oppdrag for noen barnevernkontor.⁹⁶ En slik tolkning vil innebære et forbud mot de barnefaglige ekspertenes adgang til å påta seg roller som dommer og utreder samtidig. Jeg vil i det videre analyse denne kjennelsen for å vurdere om rettstilstanden er endret til det som Sylte påstår.

HR-2016-891-U knyttet seg til tvist om sluttoppgjør for veientreprise mellom Statens vegvesen og en entreprenør. Lagmannsretten hadde oppnevnt en fagkyndig meddommer, som samtidig med foreliggende sak, hadde oppdrag som konsulent og sakkyndig vitne for andre entreprenører i en verserende sak mot Statens vegvesen. Staten krevde således at den fagkyndige meddommer måtte vike sete.

Kjæremålsutvalget vurderte saken etter dl. § 108 og påpekte at det var den objektive siden av habilitetsvurderingen som var sentral. Det ble i den forbindelse vist til HR-2016-681 A, som henviser videre til Rt-2013-1570 avsnitt 20, der det blir uttalt at

”Denne objektive tilnærmingen – hvordan forholdet tar seg ut fra utsiden – har fått økende vekt i rettspraksis de senere årene”.

Henvisningen må forstås som at Kjæremålsutvalget, som følge av rettsutviklingen, tar utgangspunkt i en strengere habilitetsvurdering for sakkyndige og fagkyndige enn hva som har vært tilfellet før.

⁹⁶ Advokat Sylte - <http://www.advokatsylte.no/barn/vitnet-mot-staten-ble-kastet-ut-som-meddommer> - lest 28.05.16

Det blir i kjennelsens avsnitt 19 opplyst at meddommeren ikke hadde hatt befatning med det konkrete sakskomplekset, heller ikke uttalt seg på en inhabiliserende måte om de aktuelle problemstillingene. Uttalelsen må forstås som at meddommerens eneste tilknytning til Statens vegvesen i den pågående sak som konsulent og sakkyndig vitne, var at Statens vegvesen var motparten til entreprenørene som hadde gitt han oppdraget.

Kjæremålsutvalget påpeker i avsnitt 20 at meddommeren innehar begge rollene på samme tid, og det blir uttalt at

”Dersom disse rollene innehas på samme tid som vedkommende er dommer i en tvist hvor staten v/Samferdselsdepartementet er part, er det fra en objektiv synsvinkel egnet til å skape tvil om hans upartiskhet som dommer i saken” – min utstrekning.

Det blir videre i avsnitt 21 konkludert med at meddommeren er inhabil og således må vike sete som dommer. Konklusjonen bygger ene og alene på den objektive tilnærmingen, hvordan forholdet tar seg ut fra utsiden. Kjæremålsutvalget har således en annen angrepsvinkel enn lagmannsretten i LH-2009-30904, ved at arbeidets omfang knyttet til jobben som konsulent og sakkyndig vitne ikke blir nevnt, og således må forstås som at det ikke er av betydning ved habilitetsvurderingen etter dl. § 108. Sagt med andre ord, kan det virke som at Kjæremålsutvalget konkluderte med inhabilitet hos den fagkyndig meddommeren, kun som følge av hans rolle som konsulent og sakkyndig vitne i en annen sak hvor staten var motpart. Spørsmålet videre er om denne Høyesterettskjennelsen vil ha overføringsverdi til bruken av barnefaglige ekspertise i barnevernssaker, og deres adgang til å kombinere de samme rollene.

Et moment som kan tale for at kjennelsen vil ha overføringsverdi er det faktum at habilitetsvurderingen etter dl. § 108 tar utgangspunkt i en objektiv vurdering, og en fagkyndig meddommers sete i en sak med en part som han også innehar en rolle mot i en annen sak, vil måtte vurderes likt, uavhengig av hvilket rettsområde saken knytter seg til.

Det må likevel påpekes at inhabilitetsinnsigelsen i Høyesterettskjennelsen knyttet seg til den fagkyndige meddommers verserende oppdrag mot Staten. Situasjonen er således ikke helt den samme som i LH-2009-30904 der innsigelse rettet seg mot den fagkyndige meddommers oppdrag for barneverntjenesten som den offentlige part. En privat tilsatt konsulent med

oppdrag til å vitne for en privat part, her – entreprenører i en verserende sak mot Staten, vil som følge av oppdragets karakter vitne til fordel for sin oppdragsgiver, noe som selvsagt vil være til ulempe for motparten. Dette henger sammen med oppdragsgiverens naturlige ønske om å vinne saken, særlig når en seier, som i saken her, innebærer en økonomisk gevinst eller unngått tap. Et sakkyndig vitne som påpeker forhold som vil svekke deres sak vil således ikke bli ført for retten. En engasjert sakkyndig fra barneverntjenesten derimot, vil, til tross for at barnevernet og kommunen er motparten til den private part, belyse sakens faktiske sider og ikke argumentere ensidig i favør av barneverntjenesten. Dette henger samme med at den sakkyndige vil være en del av forvaltningsorganet, og det således forventes at den sakkyndige opptrer upartisk.⁹⁷ Barneverntjenesten vil heller ikke ha en økonomisk interesse av sakens utfall, men et ønske om at barnets beste blir ivaretatt. Disse grunnleggende forskjellene knyttet til hvem som er de sakkyndiges oppdragsgiver, vil etter mitt skjønn, tale mot at Høyesterettskjennelsen vil ha overføringsverdi til bruken av barnefaglige eksperter i barnevernssaker.

Som nevnt i punkt 4.2, finnes det likevel tilfeller der det kan foreligge tvil om de sakkyndiges uavhengighet knyttet til barneverntjenesten. Barneverntjenesten vil ikke ha en økonomisk interesse knyttet til seier, men den sakkyndige kan kanskje oppnå en økonomisk gevinst i form av fremtidige oppdrag dersom han/hun vitner til fordel for barneverntjenesten. Et slik moment vil kunne svekke min argumentasjon i forrige avsnitt, da den sakkyndiges nøytralitet ikke nødvendigvis kan sies å være garantert.

I kjennelsen fra Høyesterett, måtte den fagkyndige meddommeren trekke seg fra saken som følge av usikkerhet knyttet til hans evne til å opptre upartisk. Habilitetsreglene vernet således Staten mot at saken ble vurdert av en person med pågående oppdrag fra entreprenører med økonomiske interesser til skade for Staten. Tunge hensyn taler for at den private part i en barnevernssak må nyte det samme vernet dersom en fagkyndig meddommer har et pågående oppdrag der han/hun selv kan nyte økonomisk gevinst i fremtiden dersom han/hun vitner til skade for den private part. Da en barnevernssak, som nevnt innledningsvis i oppgaven, vil kunne oppleves som særlig inngripende for familien den angår, og den sakkyndiges erklæring ofte tillegges stor vekt, vil også dette forsterke den private parts behov for samme vern som Staten.

⁹⁷ NOU:1995:23 punkt 2.2

Jeg er således enig i Syltes konklusjon om at saken vil ha en viss overføringsverdi til bruk av barnefaglige eksperter i barnevernssaker. En overføring innebærer at en barnefaglig ekspert ikke lengre kan sitte som fagkyndig meddommer og *samtidig* påta seg oppdrag for *samme barneverntjeneste som er part i saken*.

Sylte argumenterer videre for at dommen må tolkes som at barnefaglige eksperter ikke kan ha løpende oppdrag for *noen barnevernkontor*, dersom de skal fungere som meddommer i fylkesnemnd eller domstol. Han hevder således at inhabilitet eller dl. § 108 som følge av Høyesterettskjennelsen, ikke lengre er forbeholdt *samme barneverntjeneste* som part/oppdragsgiver. Dette begrunner han med at kjennelsen knytter seg til Staten som rettsobjekt, og at det bare er tilfeldigheter og statlige regelverk som gjør at barnevernkontorene er organisert som kommunale etater.⁹⁸

Ved lovendringen av Barnevernloven i 2003, overtok Staten fylkeskommunenes oppgaver på barnevernområdet.⁹⁹ Staten har således et generelt overordnet ansvar for barnevernet.¹⁰⁰ Overtakelsen innebar likevel ingen endringer hva som gjaldt kommunens ansvarsområde.¹⁰¹ Etter bvl. § 2-1 har kommunen ansvaret for alle oppgaver som er omhandlet i Barnevernloven med unntak for de som er lagt til et statlig organ. Lovregelen legger således til grunn at det vesentligste av barnevernsoppgavene er et kommunalt ansvar.¹⁰² Kommuneloven vil således være gjeldende også på ansvarsområdet for barnevernsretten, med unntak av de særregler som fremgår i Barnevernloven.¹⁰³ Dette er også slått fast i Rt-2008-849. Som følge av dette, er det klart at Barneverntjenesten vil være et kommunalt organ og således utgjøre flere rettsobjekt. Da det er hver enkelt kommunes barneverntjeneste som engasjerer sakkyndige, er det lite trolig at det vil foreligge bånd mellom én barneverntjeneste og den fagkyndige meddommer som vil skape en avhengighet som kan påvirke den fagkyndige i en sak med en annen barneverntjeneste som part. Syltes argumentasjon vil således, etter min tolkning av loven, ikke være holdbar.

⁹⁸ Advokat Sylte - <http://www.advokatsylte.no/barn/vitnet-mot-staten-ble-kastet-ut-som-meddommer> - lest 28.05.16

⁹⁹ EL09. 05.2003 nr. 29 – Endringslov til barnevernloven mv.

¹⁰⁰ Ot.prp. nr. 9 (2002-2003) punkt 3.2.1 s.10

¹⁰¹ Innst.O nr. 64 (2002-2003) punkt 1.6.3 s.11

¹⁰² Ot.prp. nr. 9 (2002-2003) punkt 3.2.3 s.11

¹⁰³ Lov av 25. September 1992 nr. 107 om kommune og fylkeskommuner

Høyesterettskjennelsen vil, etter min tolkning, kun ha overføringsverdi knyttet til den barnefaglige ekspertens adgang til å sitte som fagkyndig meddommer og samtidig påta seg oppdrag for *samme barneverntjeneste som er part* i saken. Som tidligere vist gir også LH-2009-30904 uttrykk for dette i et obiter dictum, og ved Høyesterettskjennelsen kan man nå, etter mitt syn, legge dette til grunn som gjeldende rett.

4.5 Behov for nærmere regulering?

Problemstillingen for oppgaven er om det er behov for nærmere reguleringer i form av forbud mot bestemte kombinasjoner av de ulike rollene barnefaglige eksperter i barnevernssaker kan påta seg.

Som analysen i kapittel fire viser, finnes det flere eksempler i rettspraksis der det er reist habilitetsinnsigelser mot bruken av barnefaglig ekspertise. Sakene er fra 2001-2015 og representerer omtrent alle publiserte habilitetsinnsigelser fremmet for lagmannsrettene og Høyesterett, knyttet til bruk av barnefaglige eksperter og deres tilknytning til barneverntjenesten som part.¹⁰⁴

Totalt henviser oppgaven direkte til syv ulike saker. Fem av disse er fra lagmannsrettene, og kun to av sakene resulterte i at den barnefaglige ekspert ble funnet å være inhabil til å behandle saken. Det kan således se ut som at habilitetsspørsmål knyttet til bruk av barnefaglig ekspertise og deres adgang til å kombinere ulike roller ikke er et gjengående problem i barnevernssaker. Dette inntrykket forsterkes sett i lys av at det bare i 2015 ble innhentet hele 849 sakkyndige rapporter til bruk i barnevernssaker, 913 utredninger i 2014 og 1104 året før.¹⁰⁵ Den store mengden sakkyndige rapporter, og den mer beskjedne mengden habilitetsinnsigelser kan trekke i retning av at det ikke er behov for nærmere reguleringer i form av forbud mot bestemte kombinasjoner av roller.

Antallet habilitetsinnsigelser vil likevel ikke kunne gi det sanne bildet knyttet til antall tilfeller der den private part har hatt svekket tillit til den barnefaglige ekspertens upartiskhet. Ikke alle slike saker blir tatt rettens vei. Det kan være flere årsaker til dette; for eksempel hensyn til barnet og foreldrenes ønske om å få saken avklart, eller et ønske om å ikke fremstå som lite

¹⁰⁴ Søk fra lovdata.no og rettsdata.no

¹⁰⁵ Årsrapport fra Barnesakkyndig kommisjon 2015

samarbeidsvillige. Videre skal det, som vist, en del til før en sakkyndig blir betraktet som inhabil, noe som også kan være en faktor til manglende habilitetsinnsigelser.

Flere fagfolk har gått ut i media og gitt uttrykk for bekymringer ved barnefaglige eksperters kombinerende av roller. Dette er fagfolk med erfaring knyttet til hvordan den private parten opplever bruken av barnefaglige ekspertise. Fagfolkenes bekymring må således ikke bli ignorert. Det er likevel, som vist, ikke den private parts oppfatning og opplevelse av situasjonen, men hvordan situasjonen fremstår utad for det offentlige og allmennheten generelt som er avgjørende.

Rettsens økte vektlegging av det objektive har, etter min tolkning av rettspraksis, resultert i at barnefaglige eksperter med sete som fagkyndig meddommer i sak med en barneverntjeneste som part, ikke lengre kan påta seg løpende oppdrag for samme barneverntjeneste.

Rettsutviklingen har således langt på vei regulert den barnefaglige ekspertens adgang til å kombinere rollen som utreder og dommer.

Opgavens problemstilling vil således måtte ta utgangspunkt i de barnefaglige ekspertenes adgang til å ha løpende oppdrag for andre barneverntjenester enn den som er part i den pågående saken der den barnefaglig eksperten har sete som fagkyndig meddommer. Behovet for et slik forbud, vil etter mitt syn, ikke gjøre seg gjeldende i samme grad som når det er tale om samme barneverntjeneste. Dette da båndene er fjernere, og ikke kan sies å påvirke den fagkyndige i samme grad som når det er samme barneverntjeneste.

Videre vil et generelt forbud mot adgangen til å kombinere rollen som utreder og dommer kunne resultere i et kapasitetsproblem for både fylkesnemnd, domstoler og barneverntjenesten. Dette som følge av det lille fagmiljøet gjort rede for i punkt 4.1.2. Et kapasitetsproblem vil igjen kunne resultere i lengre saksbehandlingstid, noe som kan oppleves som en alvorlig belastning på barnet, da det blir overlatt til en fortsatt utrygg og usikker omsorgssituasjon.¹⁰⁶ En slik utvikling vil ikke være i tråd med hensynet til barnets beste, jf. Grunnloven § 104(2), jf. Barnekonvensjonen art. 3 nr. 1.

Da de eventuelle båndene den fagkyndig meddommer vil ha med andre barneverntjenester som ikke er part i saken er såpass fjerne, og konsekvensene av et forbud vil kunne påvirke saksbehandlingstiden på en måte som kan stride med det grunnleggende prinsippet om

¹⁰⁶ NOU:1995:23 Punkt 4.1.1.6

hensynet til barnets beste, vil sterke grunner tale mot et forbud knyttet til kombineringen av rollen som utreder og dommer.

Spørsmålet videre er om det er behovet for et forbud i saker som nevnt i punkt 4.3, der den engasjerte sakkyndige av barneverntjenesten senere blir oppnevnt av retten/fylkesnemnda.

Analyse av rettspraksis viser at habilitetsreglene ikke er til hinder for at en tidligere engasjert sakkyndig for barneverntjenesten oppnevnes som sakkyndig for retten. I Rt-2006-1308 blir det likevel vist til flere momenter som må vektlegges ved habilitetsvurderingen knyttet til denne type kombinerings av roller. Rettspraksis gir således klare føringer for hvilke situasjoner den engasjerte sakkyndige av barneverntjenesten ikke kan bli oppnevnt av retten. En grundig oversikt over de gitte momenter, samt styrket fokus på rettsutviklingen ved innstramming og økt vektlegging av tillitshensynet etter dl. § 108, vil etter min mening, gi gode retningslinjer for retten/nemnda til å oppnevne sakkyndige som partene har tillit til at har evnen til å handle nøytralt og upartisk, jf. Grunnloven § 95.

Da et totalforbud som tidligere vist kan resultere i kapasitetsproblemer, må mindre strenge tiltak vurderes før det eventuelt kan konkluderes med et slik behov.

Et tiltak som, sett i lys av momentene gitt i rettspraksis, vil øke den private parts rettssikkerhet knyttet til upartisk behandling av barnevernssaken, er å stramme inn praktiseringen knyttet til levering av egenerklæring. Dersom den barnefaglige eksperter blir pålagt å avgi egenerklæring i forkant av sine oppdrag, vil det være lettere for oppdragsgiver, her retten/nemnden, å vurdere om oppnevningen av den bestemte sakkyndige vil være i strid med retningslinjene gitt i rettspraksis eller ei. Et påbud om levering av egenerklæring vil ikke forsinke saksgangen på samme måte som et totalforbud kan gjøre, og vil synliggjøre bruken av-, og de barnefaglige ekspertenes tilknytninger, til barneverntjenestene.

På bakgrunn av det nå overnevnte, vil det etter mitt syn ikke være nødvendig med et så drastisk tiltak som å innføre et forbud mot kombineringen av rollen som engasjert- og rettsoppnevnt sakkyndig. Formålene bak et slik forbud blir tilstrekkelig ivaretatt gjennom retningslinjene gitt i rettspraksis; knyttet til både konkretiserte eksempler av hva som leder til inhabilitet og den økte vektleggingen av tillitshensynet. Et godt alternativ til et eventuelt forbud, er et påbud om levering av egenerklæring i forkant av oppdraget.

Litteraturliste

Bøker:

- Knut Lindboe, Barnevernrett, 6. Utgave, Universitetsforlaget, 2012
Forkortet: Lindboe 2012
- Geir Woxholth, Forvaltningsloven med kommentarer, 5 utgave, Gyldendal Norsk forlag AS, 2011 [nettutgaven på rettsdata.no]
Forkortet: Woxholth 2011
- Jan Fridthjof Bernt og Ørnulf Rasmussen, Frihagens forvaltningsrett bind 1, 2. Utgave, Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørge AS, 2010 [nettutgave på rettsdata.no]
Forkortet: Bernt/Rasmussen 2010
- Anne Robberstad, Sivilprosess, 2. Utgave, Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, 2013 [nettutgaven på rettsdata.no]
- Jon Gisle m.fl., Jusleksikon, 2. Utgave, Oslo, 2003
- Karl Harald Søvig, Sigrid Eskeland Schütz og Ørnulf Rasmussen m.fl., Undring og erkjennelse – festskrift til Jan Fridthjof Bernt på 70-årsdagen, Fagbokforlaget, 2013
 - o Førsteamanuensis ph.d. Camilla Bernt, Forholdet mellom forvaltningshabilitet og dommerhabilitet illustrert med vurderingen av vennskapsforhold, s 67-80
- Jens Edvin A. Skoghøy, Tvistemål, 2. Utgave, Oslo, 2001
- Hans Petter Graver, Alminnelig forvaltningsrett, 3. Utgave, Oslo, 2007
- Geir Woxholth, Forvaltningsloven, 4. Utgave, Oslo, 2003
- Jo Hov, Rettergang 1, Oslo, 2007
- Camilla Bernt, Meklerrollen ved mekling i domstolene, Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, 2011 [nettutgaven på rettsdata.no]

- Forvaltningskomiteens innstilling, Innstilling til å utrede spørsmålet om mer betryggende former for den offentlige forvaltning (forvaltningskomiteen): Komiteen oppnevnt 5. oktober 1951, innstilling avgitt 13. mars 1958, Oslo.
- Anders Bøhn, Domstolloven, kommentarutgave, digital utgave, Universitetsforlaget [kommentarutgaver.no]

Artikler:

- Adrian Lin, Processrettfærdighed – der er også måten, der tæller, Juristen nr. 3, 3013 side 107-116
- Jens Edvin A. Skoghøy, Praktiseringen av krav til dommerhabilitet i Norges Høyesterett, Lov og Rett, 06/2009 (Volum 48) s. 323-341

Forarbeider:

- NOU:2012:5, Bedre beskyttelse av barns utvikling
- NOU:2006:9, Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernsaker
- NOU:1995:23, Barnefaglige sakkyndighetsoppgaver
- Ot.prp. nr. 50 (2008-2009), Om lov om endringer i forvaltningsloven (habilitet for styremedlemmer mv. i offentlig heleide selskaper)
- Ot.prp. nr. 68 (2007-2008), Om lov om endringer i lov. 17. Juli 1992 nr. 100 om barneverntjeneste mv. (barnesakkyndig kommisjon)
- Ot.prp. nr. 22 (2006-2007), Om lov om endring i domstolloven mv. (valg og uttaking av lekdommere)
- Ot.prp. nr. 76 (2005-2006), Om lov om endringer i barnevernloven og sosialtjenesteloven mv. (saksbehandlingsregler for fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker mv.)

- Ot.prp. nr. 51 (2004-2005), Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)
- Ot.prp. nr. 9 (2002-2003), Om lov om endringer i lov 17. Juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven) og lov 19. Juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer (familievernkantorloven) mv.
- Ot.prp. nr. 75 (1993-1994), Om lov om endringer i forvaltningsloven mv.
- Ot.prp. nr. 44 (1991-1992), Om lov om barneverntjenester (barnevernloven)
- Innst. O nr. 110 (2004-2005), Innstilling fra justiskomiteen om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)
- Innst.O nr. 64 (2002-2003), Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov 17. Juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven) og lov 19. Juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer (familievernkantorloven) mv.

Rundskriv og veiledninger:

- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Veiledende retningslinjer for bruk av egenerklæring ved engasjering eller oppnevning av sakkyndige i barnevernssaker, 1. Juli 2014,
Forkortet: Retningslinjer, bruk av egenerklæring
 - o https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnevern/2014/veiledende_retningslinjer.pdf
- Barne- og likestillingsdepartementet, Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernsaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen, Q-1158 B, 07/2009
Forkortet: Q-1158 B

- <http://img4.custompublish.com/getfile.php/2462352.2254.yeepacstef/Q-1158+B+Veiledende+retningslinjer+for+sakkyndig+arbeid+i+barnevernssaker.pdf?return=www.sivilrett.no>

Rapporter:

- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Evaluering av Barnesakkyndig kommisjon og vurdering av utvidet ansvarsområde, 14. oktober 2015

Forkortet: Evaluering, Barnesakkyndig kommisjon

- <https://www.regjeringen.no/contentassets/099877a1d229417ca9664da020476e/evaluering-av-barnesakkyndig-kommisjon.pdf>

- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Organisering, effektivitet og rettssikkerhet - Evaluering av Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker, Juni 2014 – april 2015

Forkortet: Evaluering, Fylkesnemndene

- <https://www.regjeringen.no/contentassets/2213d0a428b54c1895f93f89b2d95a22/evaluering-av-fylkesnemndene-for-barnevern-og-sosiale-saker.pdf>

Praksis:

- Rt-2015-191
- Rt-2015-975
- Rt-2013-1570
- Rt-2011-1279
- Rt-2009-1662
- Rt-2008-849
- Rt-2008-1466
- Rt-2008-1451
- Rt-2006-1308
- Rt-1996-1537

- Rt-1996-64
- Rt-1994-1281
- Rt-1976-594

- HR-2016-891-U
- HR-2016-681-A
- HR-2001-1100

- LG-2015-157811
- LG-2015-009924
- LH-2014-119548
- LH-2009-30904
- LB-2007-167081

- R mot Sussex Justices; Ex parte McCarthy, 1924

Annet:

- Brev fra Barne- og likestillingsdepartementet av 21. november 2005
- Brev fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet tilsendt fylkesmannen i Rogaland, 17. April 2015
- Brev fra det kongelige barne- og likestillingsdepartementet tilsendt alle fylkesmannsembeter samt Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 28.04.2016
- Sivilombudsmannen, Sak 1998 nr. 9 – Kommunestyremedlems habilitet ved behandling av sak i kommunestyre

Personlige meddelelser:

- April 2016 - Mailutveksling med følgende fylkesmannsembeter
 - o Rogaland
 - o Nord-Trøndelag
 - o Troms
 - o Telemark
 - o Møre og Romsdal

- Buskerud
 - Oslo og Akershus
 - Oppland
 - Hordaland
- Mars/april 2016 - Mailutveksling med følgende barnevernkontor
 - Kristiansand
 - Stavanger
- Mailutvesling knyttet til oversikt over bruk av egenerklæring, april 2016
 - Barne,- likestillings- og inkluderingsdepartementet
 - Norsk Psykologforening
 - Barne,- ungdoms- og familiedirektoratet

Internetttsider:

- Statistisk sentralbyrå
 - <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-ogkriminalitet/statistikker/barneverng/aar/2015-07-09>
- Regjeringen
 - <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnevern/slettes/barnevernets-oppgaver1/id476334/>
 - <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/evaluering-av-brnesakkyndig-kommisjon/id2471448/>
 - <https://www.regjeringen.no/no/dep/bld/org/etater-og-virksomheter-under-barne--likestillings--og-inkluderingsdepartementet/fylkesnemndene-for-sosiale-saker/id418110/>
- Psykologforeningen
 - <http://www.psykologforeningen.no/publikum/sakkyndiglisten>
- Barnesakkyndig kommisjon, årsrapport 2015

- <http://img4.custompublish.com/getfile.php/3475753.2254.ecfpsyywyx/%C3%85rsrapport+2015+-+endelig+versjon.pdf?return=www.sivilrett.no>,
- Utrop
 - <http://www.utrop.no/Nyheter/Innenriks/29814>,
- NRK
 - <https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/mdup11000814/22-04-2014>
 - http://www.nrk.no/dokumentar/x1/brennpunkt_-skjulte-band-1.11660499,
- ABC nyheter
 - <http://www.abcnyheter.no/nyheter/norge/2015/06/30/194408491/noen-sakkyndige-sier-de-ikke-har-rad-til-vaere-uenig-med-barnevernet>
- Advokatfirma Sylte
 - <http://www.advokatsylte.no/barn/vitnet-mot-staten-ble-kastet-ut-som-meddommer>,
- Advokatbladet
 - <http://www.advokatbladet.no/2015/05/hva-er-det-med-noen-sakkyndige/>

Lover:

- Grunnloven - lov av 17. mai 1814, Kongeriket Norges Grunnlov
- Barnevernloven (bvl.) – lov av 17. juli 1992 nr. 100, Lov om barneverntjenester
- Forvaltningsloven (fvl.) – lov av 10. februar 1967, Lov om behandlingmåten i forvaltningssaker
- Tvisteloven (tvL.) – Lov av 17. juni 2005 nr. 90, Lov om mekling og rettergang i sivile tvister
- Domstolloven (dl.) – Lov av 13. august 1915 nr. 5, Lov om domstolene
- Tvistemålsloven – Lov av 13. August 1916 nr. 6, Lov om rettergangmåten for tvistemål - OPPHEVET
- Barneloven – Lov av 8. april 1981 nr. 7, Lov om barn og foreldre

- Menneskerettsloven – Lov av 21. Mai 1999 nr. 30, Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett, med Den Europeiske menneskerettskonvensjon.
- Barnekonvensjonen – FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989, vedlegg 8 i menneskerettsloven
- Kommuneloven – Lov av 25. September 1992 nr. 107, Lov om kommune og fylkeskommuner
- Endringslov til barnevernloven mv. – EL09. 05.2003 nr. 29